

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Erhvervsministeriet
Finansministeriet
Kommunale organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
3F
Akademikernes Centralorganisation
Dansk Industri
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Finansrådet
FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Birgitte Sloth
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Nina Smith

Økonomi- og Erhvervsministeriet

Formandskabet vurderer, at det er fornuftigt at påbegynde konsolideringen af de offentlige finanser i 2011, og at den planlagte opstramning af finanspolitikken er af en passende størrelse. Det er en vurdering Økonomi- og Erhvervsministeriet er enig i.

Rapporten peger på, at der bliver behov for en strammere udgiftsstyring i de kommende år og indeholder tanker om styrkede styringsmekanismer i kommunerne. En stram udgiftsstyring er et vigtigt element i konsolideringen af dansk økonomi og vi er enige i, at det kan blive nødvendigt at se på yderligere tiltag, der sikrer en overholdelse af de økonomiske rammer i Genopretningsaftalen.

Rapporten indeholder en række anbefalinger til den kommende 2020-plan, herunder at planen bør indeholde mål for udgifterne til offentligt forbrug som andel af BNP og anviser instrumenter, der sikrer en bedre udgiftsstyring. Planen bør angive konkrete reformer, som kan øge arbejdsudbuddet og ad den vej forbedre de offentlige finanser.

Økonomi- og Erhvervsministeriet deler opfattelsen af, at der, set i lyset af de kommende udfordringer for væksten i Danmark og de offentlige finanser, er et behov for yderligere reformer.

Formandskabet peger også på, at de kommende kapital- og likviditetsstandarder for bankerne - de såkaldte Basel III regler - er nødvendige. Samtidig anbefales det at indføre en bankskat på den mindst stabile finansiering.

Kapital- og likviditetsreglerne for de danske banker bør strammes. De kommende regler udgør dog en betydelig udfordring for det danske realkreditsystem, der står for en stor del af virksomhedernes og husholdningernes finansiering i Danmark. Netop realkreditsystemet har vist sig at være ganske robust og velfungerende under den finansielle krise.

Indførelsen af en særlig bankskat på den mindst stabile finansiering kan indebære en risiko for overregulering af banksektoren. Både Basel III-reglerne og Finanstilsynets tilsynsdiamant stiller krav til bankernes sikkerhedsstillelse. Man skal derfor være varsom med at indføre en yderligere adfærdsregulerende skat, fordi det kan stille uoverkommelige krav til bankernes egenfinansiering.

Økonomi- og Erhvervsministeriet vil gerne kvittere for det spændende og velykkede kapitel om den danske produktivitetsudvikling. Udfordringen er klar. Produktivitetsvæksten i Danmark skal øges, hvis der fortsat skal være økonomisk vækst og

velstand i Danmark. Særligt set i lyset af den demografiske udvikling, der i disse år trækker den anden vej.

Rapporten kommer et skridt videre i forhold til analyser af produktivitsudviklingen, selvom produktivitsgåden ikke bliver løst. Men produktivitsudviklingen er også et område, hvor det er vanskeligt at komme med meget håndfaste konklusioner.

Rapporten viser, at den svage vækst i produktiviteten har betydet, at produktivitsniveauet i Danmark i dag er lavere i forhold til en række lande, som vi normalt sammenligner os med.

Det er særligt positivt, at rapporten denne gang præsenterer analyser på virksomhedsniveau. Med resultaterne om sammenhængen mellem uddannelse og produktivitet introduceres helt ny viden, som giver et godt grundlag for det videre arbejde med produktivitsudfordringen.

Der er med globaliseringsstrategien og velfærdsaftalen fra 2006 allerede gjort en stor indsats for at fremme uddannelse, forskning og innovation, hvilket også fremhæves i rapporten. Den danske videnkapital ligger således ikke lavt og har heller ikke haft særlig lav vækst i en international sammenligning. Der peges også på nogle områder, hvor der kan sættes yderligere ind, fx øget konkurrence og uddannelse.

Det er centralt, at erhvervspolitikken først og fremmest rettes mod generelle rammevilkår for danske virksomheder. Støtte til helt små og nystartede virksomheder skal målrettes de markedsfejl, som nye virksomheder står overfor, fx i form af risikovillig kapital. Udfordringen er ikke opstart af nye virksomheder, men derimod at få flere mindre virksomheder med vækstpotentiale til at blive til vækstvirksomheder og bidrage til højere produktivitet.

Rapportens analyser på virksomhedsniveau viser en betydelig spredning af produktiviteten inden for hver branche. Det er tankevækkende, at der er et lag af virksomheder, der kan overleve med lav effektivitet. Økonomi- og Erhvervsministeriet deler vurderingen af, at man bør se nærmere på denne del af dansk erhvervsliv, herunder mulighederne for at "loose the losers", og at et af de oplagte instrumenter er øget konkurrence.

Finansministeriet

De Økonomiske Råd (DØR) har offentliggjort deres efterårsrapport 2010, der udover en vurdering af konjunktursituationen og den økonomiske politik denne gang har særligt fokus på produktivitetsudviklingen i Danmark.

I rapporten bakkedes op om den finanspolitiske linje, der er lagt for de nærmeste år. Vismændene anbefaler, at konsolideringen af finanspolitikken starter i 2011. Samtidig konkluderes, at den planlagte opstramning i 2011 er hensigtsmæssig og har en fornuftig størrelsesorden. Desuden bekræfter Vismændene, at elementerne i genopretningsaftalen kan indfri de henstillinger, Danmark har fået fra EU.

Det fremgår af rapporten, at stram styring af de offentlige udgifter er en helt central strukturpolitisk udfordring, og Vismændene anbefaler nye mekanismer, der kan bidrage til bedre overensstemmelse mellem den planlagte og realiserede udgiftsvækst. Det er en relevant overvejelse, selv om der netop i forbindelse med genopretningsaftalen er gennemført flere initiativer, der forøger tilskyndelsen for kommunerne til at overholde de aftaler, der indgås. De seneste meldinger er, at både kommuner og regioner har vedtaget budgetter for 2011, som er i overensstemmelse med det aftalte. Den centrale udfordring er herefter, at regnskaberne ikke skrider i forhold til budgetterne, hvilket understøttes af sanktionsmekanismen.

Det fremgår af rapporten, at det – udover mulige ændringer i tilbagetrækningsystemet – er svært at udpege oplagte instrumenter, der kan styrke arbejdsudbud og de offentlige finanser mærkbart. Navnlig betones, at der ikke er oplagte instrumenter, som kan løfte den gennemsnitlige arbejdstid (udover mulige omlægninger af skattesystemet, som medfører lavere marginalsatter). Samtidig er det nyttigt at få gentaget, at den fulde virkning på finanserne ved større arbejdstid kræver både, at antallet af offentligt ansatte reduceres modsvarende, og at satsreguleringen ikke forøges. Når de tilgængelige instrumenter i strukturpolitikken er begrænsede, så øges betydningen af og behovet for at sikre stram udgiftsstyring, herunder at udgifterne følger det spor, som er planlagt.

Det er positivt, at DØR nu også beregner skøn for den strukturelle offentlige saldo. Opgørelsen er overordnet på linje med Finansministeriets skøn og viser, at der var store og stabile strukturelle overskud på omkring 2 pct. af BNP i årene frem til og med 2008, hvor finanskrisen eskalerede, mens finanspolitikken efterfølgende er lempet markant i 2009 og 2010. De finanspolitiske stramninger i 2011 svarer således efter DØRs skøn til, at kun ¼ af de lempelser, der er gennemført i 2009 og 2010, trækkes tilbage igen. Samlet set er finanspolitikken derfor fortsat meget lempelig i 2011. DØR anslår, at finanspolitikken i 2009 og 2010 – samt de forudsatte

stramninger i 2011 – samlet indebærer en forøgelse af BNP-niveauet på 2½ pct. i 2011, hvilket svarer til Finansministeriets skøn.

Det giver god mening at dreje bankers finansiering over mod mere egenkapital og mere stabile indlån, og det er i forvejen et centralt sigte med den nye finansielle regulering, som Basel Komiteen arbejder med, og som vil skulle drøftes i EU. Da reglerne endnu er under udformning, er der imidlertid ikke grundlag for at konkludere, at en skat på bankers indlån (eller udvalgte indlån) vil være et hensigtsmæssigt supplement til de nye kapitaldæknings- og likviditetsregler. En skat på indlån – som er bankers primære finansieringskilde – kan begrænse mulighederne for udlån. En sådan skat skal som nævnt ses i sammenhæng med de nye regler, der ikke kendes endnu, og hvordan skatten i givet fald konkret udformes. Det er indtil videre ret få lande, der har indført skatter på indlån, og i de fleste tilfælde har sigtet især været at sikre et provenu til de offentlige budgetter eller til fremtidige afviklinger af banker.

Rapporten indeholder en spændende analyse af produktivitetsudviklingen. Analysen bekræfter, at produktivitetsvæksten har været relativt svag siden midten af 1990'erne navnlig på grund af faldende vækst i TFP. Analyserne giver forøget indsigt i, hvad der driver produktivitetsudviklingen, men tilbage står stadig, at det er svært at pege på særlige danske forhold, der kan forklare, hvorfor den danske produktivitetsudvikling har været så afdæmpet.

Vismændene fraråder en ”picking-the-winners” strategi med særlig produktions- og forskningsstøtte til brancher, der anses for at være vækstbrancher. Erhvervspolitikken bør i stedet fokusere på at sikre endnu bedre rammebetingelser for erhvervslivet generelt. Blandt andet peges på et betydeligt potentiale for større produktivitetsvækst ved forøget konkurrence, fordi det kan sikre, at produktionsressurser ikke fastholdes i lavproduktive virksomheder.

Kommunale organisationer

KL er uenig i Vismændenes kritik af kommunerne for deres manglende evne til at styre budgetterne.

I rapporten kan man blandt andet læse, at de offentlige forbrugsudgifter hvert år siden 2000 steget mere end planlagt. Og at afvigelsen især skyldes, at de kommunale forbrugsudgifter har overskredet de aftalte og budgetterede rammer for kommunerne under ét.

Det er forbløffende, at vismændene helt uden dokumentation giver kommunerne næsten hele skylden for alle merstigninger i det offentlige forbrug siden år 2000.

Man undlader fuldstændig at forholde sig til regeringens og Folketingets ansvar. Det er i øvrigt uklart, om udtrykket ”kommuner” i denne sammenhæng alene omfatter kommuner, eller om det omfatter kommuner og regioner.

Det fremgår heller ikke af rapporten om der er korrigeret for, at Folketinget indfører ny lovgivning, eller når Folketinget pludselig afsætter 300 mio. kr. til ældreområdet i en finanslovsforhandling, hvilket fører til højere udgifter i kommunerne. Tilsvarende bliver de sociale sager meget dyrere, når Ankestyrelsen træffer afgørelser i klagesager, der hæver niveauet for, hvad kommunerne skal levere. Et spørgsmål, der direkte er taget op til undersøgelse i forbindelse med den seneste økonomiaftale mellem regeringen og KL.

Det er derfor alt for forenklet at give kommunerne hele skylden for, at udgifterne stiger. Der er behov for, at lovgivningen ændres, så udgiftspresset realistisk set kan reduceres, og at kommunernes mulighed for at styre udgifterne styrkes. Den erkendelse er ved at indfinde sig; jf. den seneste økonomiaftale mellem KL og regeringen. Hertil kommer, vismændene ikke med et eneste ord nævner, at der også er eksempler på, at bl.a. staten har overskredet sine budgetter.

Vismændene stiller forslag om individuelle sanktioner, hvis budgetter og regnskaber ikke overholder aftalen. Der kan anføres argumenter både for og imod individuelle eller kollektive sanktioner. En individuel modregning giver imidlertid ikke kommunerne mulighed for at samarbejde om aftaleoverholdelsen som det er tilfældet med den kollektive sanktion. Til orientering kan oplyses, at spørgsmålet står overfor at skulle drøftes i den nærmeste fremtid mellem regeringen og KL; jfr. den seneste økonomiske aftale mellem regeringen og KL.

Folketingets flertal har med virkning fra 2011 indført en kollektiv sanktion mod kommunerne, hvis de under ét ikke overholder deres budgetter. Det kan derfor undre, at vismændene ikke føler trang til at afvente, hvordan dette vil indvirke på kommunernes regnskaber, inden man foreslår individuelle sanktioner.

Det nuværende aftalesystem, hvor aftaler indgås for alle kommuner under ét, giver en fleksibilitet, som både regeringen og kommunerne er godt tjent med i forhold til en centralistisk styring af de offentlige udgifter, som formandskabet lægger op til bl.a. ved at henvise til et tidligere fremført forslag om omsættelige udgiftsrettigheder.

Omsættelige udgiftsrettigheder vil i praksis kunne føre til, at fattige kommuner sælger ud af deres udgiftskvoter til mere velhavende kommuner, og dermed vil forskellene i serviceniveau bare blive udvidet. Og det er helt i modstrid med – de ganske

vist alt for mange – signalere om et mere ensartet serviceniveau, som ofte udgår fra Christiansborg.

Derudover forekommer der en række praktiske problemer ud fra den betragtning, at stort set alle kommuner anvender overførselsadgang mellem årene for deres daginstitutioner, folkeskoler, plejehjem mv. Det er et sundt styringsprincip, som sikrer en hensigtsmæssig økonomisk adfærd hen over årene. Omsættelige udgiftsrettigheder kan umuliggøre anvendelse af dette styringsprincip, idet kommunerne ikke før i januar eller februar måned efter regnskabsåret ved, hvor meget de decentrale enheder rent faktisk har brugt af deres bevillinger.

Danmarks Nationalbank

Tak for en interessant rapport.

Man har denne gang haft fordel af de reviderede nationalregnskabstal for 1. halvår, så prognosen afviger fra Nationalbankens fra september og Finansministeriets fra august.

Der er herudover foretaget et valg, nemlig at stigningen i det offentlige forbrug i 2010 ud over det planlagte skal kompenseres i 2011. Dette giver en svag udvikling i 2011. Hvorvidt et fald i det offentlige forbrug i 2011 på 1,0 pct. er realistisk kan naturligvis diskuteres.

Boligprismodellen synes meget forsimplet – baseret på trend i de reale kontantpriser. Det kan give en indikation, men der synes behov for videre arbejde med boligprismodellen.

Efter overskuddet i 2005-2008 – på omkring 4-5 pct. af BNP for de offentlige finanser – er vendt til et tilsvarende underskud i 2010 finder rapporten, at en konsolidering bør påbegyndes i 2011. Nationalbanken kan støtte dette. En opstramning vil begrænse gældsopbygningen.

Et element af en sådan konsolidering er, at det offentlige forbrug ikke stiger mere end planlagt. Det er derfor vigtigt at sikre, at kommunerne har tilstrækkelig tilskyndelse til at overholde aftalerne.

Bankskatter som foreslået til regulering skal have en betydelig størrelse for at have effekt. Det må bemærkes, at "usikker finansiering" kan være vanskeligt definerbart. Europæiske løsninger vanskeliggøres af forskelle mellem landene i bankernes finansiering.

Over en længere periode har lønstigningerne været højere i Danmark end lønstigningerne i euro-området. Samtidig har produktiviteten udviklet sig svagt i Danmark.

Rapporten har en analyse af produktivitetsudviklingen. Der er især med hensyn til TFP (totalfaktorproduktivitet), at Danmark klarer sig dårligt.

Rapporten peger bl.a. på, at en forholdsmæssig stor del af de højt uddannede befinder sig i den offentlige sektor. Samtidig har Danmark en lav andel af naturvidenskabeligt uddannede, som i højere grad er orienterede mod den private sektor. Problemet fremstår stadig som lidt af en gåde, men rapporten fremlægger ny viden, som kan lette søgningen efter gådens løsning.

Dette er mit sidste møde i Det Økonomiske Råd. Mens jeg har været medlem, har der været 45 møder og jeg har deltaget i langt de fleste af møderne. Rapporterne har givet en seriøs behandling – enkelte gange lidt lang – af de emner, der har været på dagsordenen. Der var dog én rapport, jeg ikke var særlig begejstret for. Diskussionen i Rådet har kun i begrænset omfang været interaktiv, men har i omfang været afhængig af emnernes umiddelbare relevans. Gatt forhandlinger vakte mindre interesse end arbejdsmarkedsspørgsmål.

Rapportens afsnit om den aktuelle økonomiske politik har altid vakt interesse og meget naturligt været det afsnit debatten centrerede sig om.

Om kort tid vil Det Økonomiske Råd kunne fejre sit 50 års jubilæum. Man vil ved denne lejlighed kunne konstatere, at Rådet har udfyldt en nyttig funktion og bidraget væsentligt til den økonomiske debat.

Dansk Arbejdsgiverforening

Produktivitet

Formandskabet tegner et meget robust billede af en svag udvikling i den danske produktivitet siden midten af 1990'erne, når vi sammenligner os med andre OECD-lande. Det gælder også i forhold til lande, der i forvejen var mere effektive end Danmark.

Det vil ikke være muligt at fastholde vores placering i velstandshierarkiet, hvis tendenserne i den nuværende udvikling fortsætter. Og det er ikke ligegyldigt, hvordan vi ligger relativt til andre i forhold til velstanden. Hvis Danmark skal være blandt de ti rigeste lande i verden inden 2020, skal arbejdsstyrken øges med næsten 360.000 personer, eller arbejdstiden skal op med 4,5 timer om ugen, jf. Agenda, nr. 13, 9. september 2010 (www.agenda.da.dk).

Formandskabets analyser har vist os, at gode og forudsigelige rammevilkår for virksomhederne og for den enkelte lønmodtager er centrale for at sikre vækst i produktiviteten. Politikerne skal derfor sikre, at det altid kan betale sig at arbejde mere og uddanne sig bedre, og der må ikke være barrierer for, at kapital og arbejdskraft kan bevæge sig hen, hvor afkastet er størst.

Sammenlignet med den private sektor er der et højt uddannelsesniveau i den offentlige sektor. Dette kan måske tilskrives et bedre jobmatch i den private sektor, hvor man ikke går så meget op i formelle uddannelseskvalifikationer, men ansætter dem, der er bedst til jobbet – også uanset papirer. De stivere ansættelsesformer i den offentlige sektor kan være med til, at der i nogle jobfunktioner anvendes overkvalificerede medarbejdere og dermed fordyrer arbejdskraft.

Det kunne være interessant, hvis Formandskabet i en kommende rapport ville rette fokus på at undersøge produktiviteten i den offentlige sektor, og se på hvordan vi her opnår en større effektivitet.

Konjunkturvurderingen

Den største udfordring for det danske samfund i de kommende år, er at sikre en markant højere vækst, end den lave vækst Danmark har oplevet det seneste årti. Alternativet er, at vi i Danmark får forringede muligheder for at leve det liv, vi ønsker sammenlignet med landene omkring os.

Væksten skal skabes i den private sektor, og denne udfordring kan ikke stå alene. Hvis vi skal opnå den fornødne konkurrenceevne, skal private virksomheder have adgang til tilstrækkelig arbejdskraft, og skal vi undgå at ende ud i store gældsætninger, så er vi nødt til at få begrænset det offentlige personaleforbrug og de offentlige udgifter. Kommunerne er – som Formandskabet påpeger – nøglen til at få de offentlige udgifter under kontrol.

Formandskabet har i rapporten kun fokus på det ene ben i denne udfordring. Fokus er meget på balancen i det offentlige budget og mindre i, hvordan vi får sat vækstudfordringen på dagsordenen.

Endnu en gang ser vi en hård vurdering af ideerne om, at en øget arbejdstid i tilstrækkelig grad er vejen til at sikre arbejdsudbuddet fremover. DA har selvsagt stor interesse i at øge både erhvervsdeltagelse og arbejdstid. Men det kræver strukturelle tiltag, da der – som Formandskabet påpeger – ikke eksisterer nogen instrumenter, der ligger lige for i forhold til at øge arbejdstiden. DA er enige i, at en reduktion af marginalsatserne er et helt oplagt instrument at tage i brug.

Dagpengereformen er et vigtigt skridt i den rigtige retning i forhold til at øge arbejdsudbuddet og sikre den langsigtede holdbarhed på de offentlige finanser. Men der er behov for yderligere reformer. Det er også altafgørende i forhold til at sikre den danske konkurrenceevne fremover.

DA er enige med Formandskabet i, at en efterlønsreform er den mest effektive måde, hvorpå beskæftigelsen kan øges samtidig med at de offentlige finanser forbedres. En reform af efterlønnen giver et strengt nødvendigt bidrag til arbejdsudbuddet, når vi om kort tid kommer til at mangle hænder på det danske arbejdsmarked.

Selv om en reform af førtidspensionen giver mindre end en afskaffelse af efterlønnen, må vi dog ikke afskrive det bidrag, der kan komme herfra. Vi skal have ændret ordningen, så den reducerer den permanente udstødning fra arbejdsmarkedet, vi ser i dag, og på sigt bidrager til at øge arbejdsudbuddet.

Dansk Byggeri

Produktivitet

Der er grundige og tanteevækkende analyser i diskussionsoplægget.

Danmark har oplevet lavere vækst i produktiviteten sammenlignet med mange andre lande, og hvis tendensen fortsætter, vil det få alvorlige følger for velfærden.

Fra tid til anden bliver der offentliggjort rapporter om produktiviteten i bygge- og anlægsbranchen. Konklusionerne er vidt forskellige, og det forvirrer diskussionen. Årsagen er, at beregningerne bygger på vidt forskelligt datamateriale.

Der er for eksempel stor forskel på, om man måler produktiviteten hos de udførende virksomheder i bygge- og anlægsbranchen eller om man måler produktiviteten ved nybyggeri, som kan omfatte de udførende virksomheder i bygge- og anlægsbranchen alene eller inkludere de leverende erhverv, dvs. arkitekter og rådgivende ingeniører samt byggematerialeproducenter mv.

For Dansk Byggeri er det positivt, at formandskabet vurderer, at den danske bygge- og anlægsbranche har klaret sig bedre end bygge- og anlægsbranchen i mange andre lande.

Bygge- og anlægsvirksomhederne har potentiale for at kunne øge produktiviteten i de kommende år især ved at forbedre produktionens tilrettelæggelse, organisation og styring. Det er områder, som branchen har stor fokus på. En analyse fra i sommer af behovene for ledelse blandt Dansk Byggeris medlemmer konkluderer, at der er et

stort ønske om mere viden i forhold til planlægning og risikostyring, og at der også er øget efterspørgsel efter medarbejdere med lederkompetencer.

Ifølge diskussionsoplægget har uddannelsesniveaet i byggeri og anlæg været næsten uændret siden 1993. Dansk Byggeri arbejder løbende på at forbedre uddannelserne, og der er også sket en væsentlig forbedring af erhvervsuddannelserne, så en erhvervsuddannelse i dag giver større kompetencer end uddannelsen gjorde i 1993, men det fremgår ikke af oplægget. Det kan tilføjes, at en stor del af de ufaglærte har gennemført kurser på AMU-centrene og dermed også har erhvervet kompetencer.

Konjunkturvurdering

Dansk Byggeri deler overordnet set formandskabets opfattelse af udviklingen i dansk økonomi.

Vi har imidlertid en anden vurdering end formandskabet af udviklingen i de offentlige investeringer fra 2010 til 2011.

Der bliver i år, ligesom i fjor, ført ekspansiv finanspolitik for at modvirke den økonomiske krise. Regeringens forslag til finanslov for 2011 lægger derimod op til store besparelser i henhold til aftalen om genopretning af dansk økonomi.

Formandskabet vurderer, at det kan være svært at nå så høj en vækst som 25 procent i de offentlige investeringer i 2010, og at den udestående del af de aftalte investeringer vil blive gennemført i 2011. Formandskabet vurderer på den baggrund, at de offentlige investeringer vil stige med ca. 10 procent både i 2010 og i 2011.

De offentlige investeringer i bygninger og anlæg steg imidlertid fra 1. halvår 2009 til 1. halvår 2010 med 26 procent i faste priser, mens investeringerne i maskiner, inventar og transportmidler steg med kun tre procent. Sammenlagt steg de offentlige investeringer dermed med 15 procent ifølge Danmarks Statistik.

Det ser således ud til, at vi i år oplever en markant vækst i de offentlige investeringer i bygninger og anlæg. Det skyldes især et ekstraordinært løft i statens bidrag via kvalitetsfonden til kommunernes investeringer i dagsinstitutioner, skoler, idrætshaller og ældreinstitutioner.

Herefter må der på grundlag af aftalen mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om kommunernes økonomi for 2011 forudses et markant fald i kommunernes investeringer til næste år. På den baggrund må der være udsigt til et fald i de samlede offentlige investeringer i bygninger og anlæg fra 2010 til 2011 som helhed.

Det er nødvendigt at genoprette dansk økonomi. Det offentlige forbrug er i flere år vokset mere, end regeringen forventede. Det skyldes især, at de kommunale udgifter til forbrug har overskredet de aftalte rammer. Vi er enige med formandskabet om, at der er behov for bedre styring.

Kommunerne må tilskyndes til at overholde rammerne. I modsat fald vil der være risiko for, at det kommunale merforbrug bliver finansieret af besparelser på anlægsbudgetterne. Det vil sige, ved at reducerer investeringerne i udbygning og fornyelse af de offentlige bygninger og anlæg, og set fra en samfundsøkonomisk synsvinkel er det en rigtig dårlig prioritering.

Dansk Byggeri er enig med formandskabet om, at regeringens kommende 2020-plan bør indeholde reformer, der øger udbuddet af kvalificeret arbejdskraft og styrker de offentlige finanser. Vi bør først og fremmest udskyde tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet.

Finanskrisen viser, at det er nødvendigt at stramme reguleringen af den finansielle sektor. Basel-komiteén og EU Kommissionens forslag til nye regler bør imidlertid ændres, således at de danske realkreditobligationer, der er lige så likvide som statsobligationer, kan tælle med som statsobligationer i likviditetsopgørelsen. Og realkreditinstitutterne bør fortsat kunne handle realkreditobligationer på samme måde som i dag.

Landsorganisationen i Danmark

Kapitel I. Konjunkturvurdering

LO deler Formandskabets vurdering af, at der må forventes en relativ lav vækst i økonomien i den resterende del af 2010 og de kommende to år.

LO mener, at Formandskabet præsenterer relativt lave lønskøn. Deres prognose for udviklingen i løn og priser betyder en negativ reallønsudvikling i 2011. Samtidig er der forventninger til pæne produktivitetstigninger især i 2010.

Finanspolitikken

Formandskabet anfører, at opsvinget er skrøbeligt, og at der er udsigt til flere år hvor produktion og beskæftigelse er lavere end i en normal konjunktursituation. Dette forhold falder dog bort til fordel for hensynet til konsolidering, der skal påbegyndes allerede i 2011. Det skulle ske med hensyn til den finanspolitiske holdbarhed.

LO er uforstående over for denne anbefaling. Fremskrivningerne i rapporten viser, at man allerede i 2012 opfylder kravene fra vækst og stabilitetspagten om underskud under 3 pct. af BNP. I 2013, hvor EU stiller krav om at underskuddet maksimalt må udgøre 3 pct. af BNP, udgør underskuddet i Formandskabets fremskrivning 1,6 pct. Der er altså et betydeligt råderum til at gennemføre yderligere finanspolitiske lemper og dermed sikre vækst og beskæftigelse.

I forrige rapport fra foråret 2010, blev det anbefalet, at finanspolitikken skulle "stå på to ben". Dels kortsigtet, hvor den tilrettelægges ud fra den aktuelle konjunktursituation, og dels langsigtet, hvor fokus fastholdes på den finanspolitiske holdbarhed. De langsigtede udfordringer bør ikke blokere for en aktiv finanspolitik i en kraftig lavkonjunktur. Anbefalingerne i denne rapport er således i direkte modstrid med anbefalingerne i forrige rapport.

Formandskabets beregninger viser et outputgap på ca. -3 pct. i 2011. Et outputgap måler uligevægten i økonomien. Hvis outputgabet er negativt, betyder det at økonomien har ledig kapacitet, hvorfor beskæftigelsen kan øges, uden at det vil skabe uholdbare løn- og prisstigninger. Beregningerne viser også, at outputgabet kun langsomt bevæger sig op mod 0 frem mod 2020.

Disse beregninger understøtter LO's synspunkt. Det er muligt at hæve beskæftigelsen og produktionen i dansk økonomi langt ud over det, der forudsættes i rapporten. Det vil sikre lavere arbejdsløshed, mindske udstødelsen fra arbejdsmarkedet og dermed også bidrage til højere vækst på længere sigt. Det vil derfor være en stor fejl at stramme finanspolitikken.

Formandskabet anfører, at den stramme finanspolitik er en forsikring mod et pres fra de finansielle markeder på den rente staten skal betale på statsobligationer. De økonomiske pressede lande, som bl.a. Grækenland, Irland og Portugal, betaler således en betydelig merrente på statsobligationer i forhold til Tyskland. LO finder, at det i givet fald er en meget dyr forsikring for en ekstrem lille risiko. Danmark betaler i øjeblikket en rente, der svarer til de bedst performende lande i Eurozonens rente. Hvis der sker reduktioner af underskuddet ned til kravet fra EU, vil dansk økonomi fortsat være en af de stærkeste i Europa.

Formandskabet skriver i forlængelse af diskussionen om finanspolitikken, at det har vist sig svært at styre det offentlige forbrug. Kommunerne har således konsekvent overskredet de budgetterede udgifter og dermed også de aftaler der indgås mellem KL og regeringen. Vismændene anbefaler at kommunerne bliver mødt med individuel modregning i bloktilskuddet ved budgetoverskridelser.

LO er enig i, at gennemførelsen af en effektiv finanspolitik kræver kontrol over udgiftsvæksten i alle dele af den offentlige sektor. Men det kan være svært at skrue et system sammen, der vil virke rimeligt på tværs af kommuner. Nogle kommuner vil således have større behov end andre kommuner for at hæve udgifterne.

Fremskrivning til 2020

Fremskrivningen af den danske økonomi tager udgangspunkt i konjunkturvurderingen frem til 2012, og er en mere eller mindre teknisk videreførelse af denne frem mod 2020. Fremskrivningen fokuserer på den generelle økonomiske udvikling samt boligpriserne og de offentlige finanser.

Fremskrivningen viser et dystert forløb frem mod 2020. Den indenlandske finanspolitiske konsolidering samt lignende tiltag i udlandet betyder, at den danske konjunktursituation først vil blive fuldt normaliseret efter 2015. Der er således tale om en meget langvarig lavkonjunktur.

På det strukturelle plan er der også udsigt til lav vækst, indtil velfærdsforliget begynder at virke. Den demografiske udvikling trækker væksten ned pga. et faldende arbejdsudbud begrundet af en aldrende befolkning. Det skønnes, at arbejdsstyrken vil falde med 0,2 pct. i gennemsnit i årene 2010-2020.

LO mener, at forventningen om en langvarig lavkonjunktur allerede nu kan og bør imødegås med tiltag til at sikre væksten og derigennem øge beskæftigelsen.

Strammere regulering af banksektoren

Med udgangspunkt i finanskrisen anfører vismændene, at der er et øget behov for en strammere regulering af finanssektoren. Vismændene finder, at de tiltag, der planlægges i forbindelse med de nye Basel III-regler, er fornuftige. Som et yderligere tiltag anbefales en beskatning af den del af bankernes finansiering, der er mindst stabil.

LO er enig i, at der skal ske en opstramning af reguleringen finanssektoren. I den forbindelse bør man dog også være opmærksom på, hvilke konsekvenser det har for kreditgivningen. En markant opstramning vil således naturligt føre til mindre muligheder for at optage lån. Virksomhederne vil dermed investere mindre, hvilket igen vil lede til en lavere beskæftigelse. Det ville være interessant at foretage en analyse af, hvilke virkninger opstramninger i reguleringen af banksektoren har for risikovillig kapital, og hvilke effekter det vil have for vækst og beskæftigelse.

Kapitel II. Produktivitetsudviklingen

Det er et spændende kapitel, som ud fra en mere akademisk vinkel søger at bidrage til forståelsen af den danske produktivitetsudfordring uden at komme med egentlige

politikanbefalinger til at imødegå udfordringerne. Endvidere forholder kapitlet sig i vid udstrækning ikke til den usikkerhed, der omgærder data for produktivitsudviklingen, hvilket kapitlet viser præger både de makroøkonomiske og branchespecifikke data.

Den præsenterede analyse i kapitlet viser, at frem til 1995 var den danske produktivitsudvikling på højde med de bedste i verden. På baggrund af et usikkert datagrundlag peger analysen på, at udviklingen siden 1995 er aftaget, hvilket analysen indikerer i høj grad kan tilskrives det relativt lave uddannelsesniveau i den danske private sektor, om end denne vinkel er underspillet og ikke føder ind i egentlige politikanbefalingerne.

LO mener, at betydningen af øget uddannelse og kompetenceopbygning i høj grad underspillet i analyserne og politikanbefalinger. Når det endelig behandles er fokus kun rettet mod antallet af hvide kitler i forskningsafdelingerne. Ude i virkeligheden er det ikke kun i forskningsafdelingerne at fremskridtene sker, men også lagerarbejderne, der finder på smartere måder at pakke forsendelserne – eller fabriksarbejderne, som forbedrer deres arbejdsgange – vil styrke virksomhedernes produktivitet; den medarbejderdrevne innovation. Endvidere kan et væsentligt bidrag til den fremadrettede produktivitsudvikling også komme fra at løfte erhvervskompetencerne hos de ufaglærte, hvilket i tilgift også vil forbedre den enkeltes jobmuligheder, livskvalitet og styrke de offentlige finanser. Det understreges af empiriske undersøgelser, som viser at disse gruppers overlevelse på arbejdsmarkedet øges markant, når deres erhvervskompetencer styrkes.

LO finder det også pudsigt, at formandskabet støtter regeringens såkaldte genopretningsspakke ud fra de gennemførte analyser af produktivitsudfordringen. Pakken rummer således markante besparelser på både forskning og uddannelse, som Formandskabet ellers fremhæver som vigtige vækstdrivere for produktiviteten i fremtiden.

Dansk Metal

Dansk Økonomi

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at der er behov for en opjustering af vækstsønnet for 2010 i forhold til forårsrapporten. Dansk Metal deler dog også vismændenes vurdering af, at dansk økonomi stadig er skrøbelig, og at der i 2011 er udsigt til en markant lavere vækst, end vi har set i 2010.

Dansk Metal deler også vismændenes vurdering af, at situationen et stykke tid endnu vil være præget af stigende arbejdsløshed og faldende beskæftigelse. I 2010 vil

beskæftigelsen falde med 50.000 personer sammenlignet med 2009 og fra 2010 til 2011 vil den falde med 16.000 personer. Samtidig vil arbejdsløsheden stige med 18.000 personer i år.

Dansk Metal er på den baggrund uenige med Vismændenes forslag om allerede fra 2011 at føre en meget restriktiv finanspolitik. Vismændenes forslag risikerer at medføre en øget strukturel arbejdsløshed, som på sigt vil forværre de offentlige finanser. Dansk Metal er tilhænger af, at der i 2011 gennemføres en vækstpakke bestående af en fremrykning af offentlige investeringer. En fremrykning af offentlige investeringer har den fordel, at de er det mest effektive instrument til at skabe private arbejdspladser, og at de ikke forværrer den langsigtede holdbarhed, da opstramningen kommer af sig selv.

Dansk Metal deler vismændenes vurdering af, at der er behov for at konsolidere de offentlige finanser og sikre holdbarhed på de offentlige finanser. Den lave beskæftigelse og høje ledighed kombineret med en ufavorabel demografisk udvikling betyder, at Danmark vil stå med et generelt holdbarhedsproblem fremadrettet.

Dansk Metal er dog stærkt uenig med vismændene i, at de to mest effektive værktøjer til at konsolidere de offentlige finanser er forringelser af dagpenge og efterløn.

Foringelser af dagpengene har store negative økonomiske konsekvenser for den enkelte familie, der bliver ramt af arbejdsløshed. Derudover skader forringelser af dagpengene fleksibiliteten på det danske arbejdsmarked, hvilket er et helt afgørende konkurrenceparameter for danske virksomheder.

Dansk Metal er også uenig i vismændenes forslag om at forringe efterlønnen. Størstedelen af dem der går på efterløn er ikke højtuddannede og har mange år på arbejdsmarkedet. Herudover er en stor andel af efterlønsmodtagerne enten presset på efterløn på grund af de dårlige konjunkturer eller tvunget af nedslidning og dårligt helbred. En forringelse af efterlønnen vil derfor ikke have de gavnlige effekter på de offentlige finanser, som vismændene forudsiger.

Dansk Metal mener, at det er forkert at forsøge at skabe holdbarhed på de offentlige finanser gennem kortsigtet restriktiv finanspolitik og forringelser af dagpenge og efterløn.

Dansk Metal mener i stedet, at der er et stort strukturelt potentiale i at løfte uddannelsesniveaue og at få de unge hurtigere gennem uddannelserne. Undersøgelser viser, at der bliver stor mangel på højt uddannet og fagligt uddannet arbejdskraft. Hertil kommer at højere uddannet arbejdskraft generelt bidrager med højere værditilvækst og flere år på arbejdsmarkedet.

Vismændenes egne beregninger viser, at et mere effektivt middel til at forbedre holdbarheden af de offentlige finanser er en forøgelse af arbejdstiden. Vismændenes beregninger viser, at en forøgelse af arbejdstiden med 1 time om ugen vil kunne forbedre den offentlige saldo med 1,2 pct. og holdbarheden på de offentlige finanser med 0,8 pct. Dansk Metal noterer sig dette forhold.

Produktivitet og uddannelse

Vismændenes rapport klarlægger, at Danmark samlet set halter bagud, når det kommer til produktiviteten i sammenligning med andre vestlige lande. Hertil kommer, at væksten i produktivitsudviklingen har været dalende gennem en lang år-række.

Dansk Metal er enig med vismændene i, at en lav vækst i produktiviteten på længere sigt vil betyde, at Danmark ikke vil kunne opretholde sit nuværende velstandsniveau, og at det derfor er vigtigt, at produktivitsudviklingen forbedres.

Dansk Metal er imidlertid forundret over tallene vedrørende industriens produktivitet. Tallene som vismændene præsenterer i deres rapport harmonerer ikke med tidligere rapporter fra henholdsvis Økonomi- og Erhvervsministeriet og AE, som begge bygger på tal fra Danmarks statistik. I modsætning til Økonomi- og Erhvervsministeriet og AE, benytter vismændene tal fra EU-klems.

For perioden 1995-2006 viser KLEMS-tallene, at produktiviteten i Danmarks industri sektor er 1,7 pct., hvorimod tal fra Danmarks Statistik tal viser en produktivitsudvikling på 2,4 pct. Ligeledes viser Danmarks statistik at kapitalintensiteten er 0,5, hvorimod KLEMS viser 1,2. Totalfaktorproduktiviteten i industrien vurderer Danmarks Statistik til at være 1,3, hvorimod KLEMS siger -0,1.

Der er således en markant variation mellem de tal, som vismændene fremlægger og så de tal, som tidligere er fremgået af rapporter, der bygger på tal fra Danmarks Statistik. Det undrer Dansk Metal, at der ikke i rapporten er redegjort for, hvori forskellen mellem tallene består.

Dansk Metal mener desuden, at vismændene undervurderer uddannelse og kvalifikations betydning for produktivitsudviklingen. Det er helt afgørende, at danske arbejdere, hvad enten det drejer sig om lagerarbejderen eller smeden, har et tidssvarende uddannelsesniveau og kvalifikationer, hvis danske varer skal være konkurrencedygtige.

Vismændenes dekomponering af produktivitsvæksten viser, at Danmark er det eneste af de udvalgte lande, der har haft et faldende bidrag til produktiviteten fra uddannelse.

Hertil kommer, at Danmark placerer sig i en midtergruppe når det kommer til det generelle uddannelsesniveau. Desuden er der i Danmark er færre, der får en ungdomsuddannelse nu, end der var i 2001.

I Dansk Metal mener vi, at uddannelsesniveaut er helt afgørende for, at Danmark igen kommer i førertrøjen når det drejer sig om produktivitet og velstand. Det er afgørende, at målsætningen om, at 95 pct. af en ungdomsårgang får en ungdomsuddannelse nås. Og det er afgørende, at der er et godt og effektivt efteruddannelsessystem, der giver medarbejdere mulighed for at holde deres kompetencer ved lige.

Derfor undrer det også Dansk Metal, at Vismændene viser opbakning til Regeringens Genopretningsplan, der jo netop betyder besparelser på uddannelsesområdet, VEU og forskning og udvikling. Det er netop disse vækstmotorer, der skal vende den produktivitésmæssige udvikling og lukke det strukturelle hul i statskassen mange år frem.

3F

Den økonomiske situation

3F deler i store træk formandskabets vurdering af den økonomiske situation, om at dansk økonomi er i gang med et langsomt opsving. Vi ser frem imod år med lav vækst og fortsat krise på arbejdsmarkedet. 3F deler også formandskabets vurdering om, at der i de kommende år bør være fokus på konsolidering af de offentlige finanser. Efter 3F's opfattelse har krisen, og de sidste 9 års voldsomme skattelettelser og skattestop, stillet os over for en stor udfordring.

Selvom 3F er enig i formandskabets vurdering af den økonomiske situation, er vi uenige i formandskabets anbefalinger i forhold til den økonomiske politik. 3F mener, at i den usikre økonomiske situation vi står i, er det for tidligt at stramme så kraftigt op, som regeringen planlægger – og som formandskabet støtter. Isoleret set vil finansloven i 2011 have en negativ finanseffekt, der vil reducere beskæftigelsen med ca. 10.000 personer.

I 3F er der mere end 13 procents ledighed og langtidsledigheden er mere end fordoblet det seneste år til næsten 13.500 langtidsledige 3F'ere. Hvis ikke den økonomiske politik næste år holder hånden under væksten og beskæftigelsen, frygter 3F, at resultatet bliver stigende strukturel ledighed. Og en højere strukturel ledighed kan blive rigtig dyr på længere sigt. Efter 3F's mening bør der derfor føres en neutral finanspolitik næste år, hvorefter en øget konsolideres af de offentlige finanser kan sættes i gang.

Udover at den hårde økonomiske opbremsning kan vise sig at blive dyr, er den helt unødvendig. Formandskabet påpeger, at der både er fordele og ulemper ved konsolidering nu. Ulempen er, at vi står på et tidspunkt, hvor der er økonomisk krise med lav aktivitet og høj ledighed. Fordelen er, at det er bedre at begynde at spare så hurtigt så muligt, og at finansmarkederne kan reagere negativt på usunde offentlige finanser. Formandskabet vurderer altså nu, at fordelene ved at stramme op, opvejer ulemperne.

I foråret var formandskabets vurdering mindre skråsikker. Her konkluderes det, at en neutral finanspolitik i 2011 vil have begrænset konsekvens for den offentlige saldo på kort sigt og stort set ingen på længere sigt. Desuden konstateres det, at det ikke er sandsynligt, at en neutral finanspolitik vil have konsekvenser for de finansielle markeders vurdering af finanspolitikens troværdighed. Synspunktet fra foråret understøttes af, at Vismændene vurderer, at underskuddet på den offentlige saldo i 2013 er 1,6 procent af BNP.

3F er altså helt uenige i timingen af den økonomiske politik, der indebærer en alt for tidlig opstramning. Der er efter vores vurdering ingen tungtvejende argumenter for hastværket.

Vi er enige i, at det er nødvendigt at skabe balance på de offentlige finanser og yder også gerne vores bidrag, men det forudsætter, at man ikke trækker tæppet væk under det spirende opsving.

Efterløn mv.

Endnu engang foreslår formandskabet en forringelse af efterlønsordningen. 3F er helt uenig i, at beskæringer i efterlønnen løser stort set alle Danmarks økonomiske udfordringer. Debatten om efterlønnen bør være meget mere nuanceret.

For det første er der med Velfærdsreformen lavet en ret dramatisk ændring i efterlønsordningen.

For det andet vil 3F opfordre formandskabet til at vende spørgsmålet på hovedet og spørge, hvorfor folk vælger efterløn. En undersøgelse fra HK har for nyligt vist, at mere end halvdelen af deres medlemmer føler sig presset på efterløn. 3F's tal viser, at efterløn ikke er noget medlemmerne vælger for sjov. Vores medlemmer inden for rengøring er i gennemsnit mindre end 61 år, når de går på efterløn. Det skyldes, at de er slidt op.

3F vil derfor gerne opfordre De Økonomiske Vismænd til i en kommende rapport at se på, hvordan man kan reducere tilgangen til efterlønnen på en måde, der ikke er socialt skæv og politisk urealistisk. I den sammenhæng vil det være interessant at få

belyst, hvilken rolle arbejdsgiverne kan spille for at fastholde seniorerne på arbejdsmarkedet.

3F deler heller ikke formandskabets begejstring for besparelserne på dagpengeområdet. Halveringen af dagpengeperioden er socialt skæv og gennemføres på et meget uheldigt tidspunkt - nemlig midt i den værste økonomiske krise i mands minde og i en situation, hvor arbejdsløsheden vil fortsætte med at stige langt tid endnu.

Hvis Danmark også i fremtiden skal have et fleksibelt arbejdsmarked, kræver det efter 3F's opfattelse et dagpengesystem med tilstrækkelig sikkerhed, en konstruktiv arbejdsmarkedspolitik og en visionær uddannelsespolitik. Alle 3 dele bliver undergravet med regeringens genopretningsplan.

Akademikernes Centralorganisation

Den halvårslige rapport fra Det Økonomiske Råd omhandler denne gang den aktuelle konjunkturvurdering samt analyse af produktivitetsudviklingen over en længere periode.

På den meget korte bane er der en enkelt positiv ting at hente – nemlig at vismændene har nedjusteret deres prognose for ledigheden for 2011 til 130.000 personer fra knap 150.000 i rapporten fra foråret 2010.

AC skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at der er flere grunde til at være meget forsigtig med optimismen, da der er flere midlertidige forhold, som har øget efterspørgslen i perioden. Det drejer sig bl.a. om de ekstraordinære udbetalinger af SP-pengene, opbygning af lagerinventaret i virksomhederne efter at have tømt lageret ud under finanskrisen samt en ekstraordinær stigning i offentligt forbrug og investeringer. Hertil kommer, at vismændenes ledighedstal kun viser en del af problemets omfang, idet alle som er i aktivering – herunder de kunstige job i den offentlige sektor – ikke er medregnet i ledighedstallene.

I tilknytning hertil kan det være fornuftigt at reflektere over, hvorvidt det er en god idé at parkere så mange ledige i ekstraordinære job i den offentlige sektor – i et lidt længere perspektiv. Her tænkes især på mulighederne for at få trukket denne ”overskydende” arbejdskraft over i den private sektor, når efterspørgslen stiger her, samtidig med at man står med udfordringen om at tilpasse det ekstraordinære høje serviceniveau i den offentlige sektor i nedadgående retning.

På den lidt længere bane frem til 2020 er AC enig med vismændene i, at vi har nogle strukturelle problemer, som skal løses, hvis man skal kunne bevare grundlaget for det nuværende velfærdssamfund også i 2020.

AC kan tilslutte sig vismændenes forslag om at gå i gang med løsningen allerede her og nu og kan støtte vismændenes forslag om at gennemføre en efterlønsreform allerede i 2011.

I et andet forslag peger vismændene på, at man skal indføre en bankskat på den mest ustabile finansiering, hvilket skulle mindske bankernes incitament til denne aktivitet.

AC skal i tilknytning hertil gøre opmærksom på, at det er naturligt at forsøge at skabe rammer omkring den finansielle sektor, som kan sikre os imod en gentagelse af den nedsmeltning af sektoren, som vi oplevede i 2008. Man skal dog være opmærksom på, at rammerne ikke bliver så snærende, at det umuliggør fremskaffelse af risikovillig kapital til virksomheder, som ønsker at vækste, da det er disse virksomheder, som er det bærende element i den fremtidige udvikling af den private sektor i Danmark.

Produktivitetsudviklingen – Danmarks sakker bagud

I rapporten har Det Økonomiske Råd gennemført en detaljeret kortlægning af produktivitetsudviklingen i Danmark siden midten af 90'erne.

Vismændene slår fast, at produktiviteten målt som BNP pr. arbejdstime (arbejdsproduktiviteten) er faldet siden midten af 90'erne. Det gælder især i forhold til USA og de øvrige lande i Nordeuropa, mens man har øget forspringet til de Sydeuropæiske lande som Spanien og Italien.

Vismændene opsplitter arbejdsproduktiviteten i række delelementer – kapitalapparat, bytteforhold, uddannelse og totalfaktorproduktivitet. Vismændene når frem til at forbedringspotentialet ligger i totalfaktorproduktiviteten, mens man ikke mener, at der er store forbedringer at hente indenfor kapitalapparat og uddannelse.

AC undrer sig over, at vismændene når frem til, at produktiviteten ikke kan forbedres ved at højne uddannelsesniveaue i Danmark – specielt set i lyset af at Danmark igennem de seneste 15 år har mistet terræn på uddannelsessiden i forhold til de øvrige europæiske lande og nu er faldet ned fra førerfeltet til en midterposition i Europa over den samme periode, som vi har mistet terræn på produktivitetsudviklingen.

I forhold til totalfaktorproduktiviteten peger Vismændene bl.a. på, at det er de største virksomheder, som har den højeste produktivitet og er bedst til at drage nytte af

de højtuddannede og giver i denne sammenhæng udtryk for, at den mest hensigtsmæssige allokering af den højtuddannede arbejdskraft vil være at flytte højtuddannede fra de mindre virksomheder over til de store virksomheder.

AC er yderst skeptisk overfor denne konklusion og skal pege på, at den fremtidige vækst og de fremtidige større virksomheder i høj grad kommer fra videniværksættere og små og mellemstore gazellevirksomheder, som i høj grad er afhængig af at kunne få tilført højtuddannet arbejdskraft, som kan bidrage til innovation og vækst.

AC skal i denne forbindelse pege på, at løsningen her er en aktiv målrettet vækst og erhvervs politik, som kan understøtte produktivitetsudviklingen hos de mindre vækstvirksomheder og vækstiværksættere, samtidig med at lavproduktive virksomheder via skærpe af konkurrencen tvinges til øge deres produktivitet.

Dansk Industri

Vismændenes vurdering af dansk og international økonomi ligger i store træk på linje med DI's vurdering. Der er udsigt til forholdsvis svag vækst i de kommende år.

De kommunale budgetter vil også i 2010 blive overskredet voldsomt. Der hersker dog betydelig usikkerhed om, hvordan kommuneaftalerne skal tolkes og hvordan budgetoverskridelserne vil blive håndteret i 2011.

DI håber, at Vismændene får ret i antagelsen om, at merforbruget i 2010 ikke vil vise sig at blive til et permanent højere offentligt forbrug. Det stiller dog betydelige krav til kommunerne.

Aktuel økonomisk politik

Vismændene påpeger, at finanspolitikken er lempet betydeligt i forbindelse med krisen, hvilket har bidraget til forværringen af de offentlige finanser. Med udsigt til store offentlige underskud fremover, mener Vismændene det er fornuftigt at påbegynde den nødvendige konsolidering af de offentlige finanser i 2011.

DI kan tilslutte sig behovet for at stramme op på de offentlige finanser. Vi skal have nedbragt de alt for store underskud så hurtigt som muligt.

Styringen af de kommunale udgifter har i årevis været et problem. Vismændene foreslår derfor, at der strammes op i sanktionsmulighederne over for kommunerne.

DI er enig i behovet for strammere styring af de offentlige udgifter.

Vismændene mener, at afkortningen af dagpengeperioden er et vigtigt skridt i den rigtige retning, men at der er behov for yderligere strukturreformer.

DI er helt enig i, at dagpengereformen var et skridt i den rigtige retning, og at der skal gennemføres yderligere reformer for at øge arbejdsudbuddet.

Vismændene nævner en reform af efterlønnen som en mulighed for at øge arbejdsudbuddet. De beregner, at en forkortelse af efterlønsperioden fra fem til tre år fra 2012 med en fastholdelse af pensionsmodregningsreglerne i efterlønsperiodens første to år vil øge beskæftigelsen med ca. 40.000 personer i 2020.

DI mener, at en efterlønsreform er helt afgørende for at øge arbejdsudbuddet. DI foreslår, at efterlønnen gradvist afskaffes i perioden fra 2012 til 2021.

Vismændene peger også på yderligere nedbringelse af struktur-ledigheden og reform af førtidspensionen som mulige kilder til øget arbejdsudbud, men mener at potentialet er uklart.

DI mener, at en førtidspensionsreform er nødvendig. Der skal både ses både på tilgangen, men også afgang, ved at gøre tilkendelsen af førtidspensionen tidsbegrænset.

En anden kilde til et øget arbejdsudbud, som vismændene nævner, er øget arbejdstid. En forøgelse af arbejdstiden øger de samlede skatteindtægter, men de peger også på, at det ikke reducerer antallet af overførselsmodtagere. For at opnå en effekt på de offentlige finanser er det derfor nødvendigt at øge arbejdstiden relativt meget konkluderer de.

Vismændene påpeger, at det er vanskeligt at pege på instrumenter, der effektivt kan øge arbejdstiden. Lavere marginalsatter på arbejdsindkomst betegnes som det mest oplagte økonomisk-politiske instrument til højere arbejdstid.

DI er helt enige med Vismændene i, at der er behov for højere arbejdstid og har derfor foreslået en afvikling af topskatten, hvilket giver den størst mulige arbejdsudbudseffekt for det lavest mulige umiddelbare provenutab.

Vismændene gentager deres opfordring til at afskaffe de resterende elementer af skattestoppets nominalprincip. Vismændene beregnede i deres seneste rapport, at en afskaffelse fra 2012 på sigt vil forbedre den finanspolitiske holdbarhed med 1,2 pct. af BNP, svarende til 21 mia. kr. om året.

DI støttede fra starten det oprindelige skattestop og den tryghed det gav for lønmodtagere og virksomheder. DI støttede dog også, at man med skattereformen suspenderede skattestoppet for at finansiere lavere skat på arbejde. Hvis regeringen vælger at ophæve nominalprincippet, er det for DI altafgørende, at de frigjorte midler reserveres til at finansiere vækstfremmende skattelettelser, således at det overordnede skattestop bevares.

Vismændene foreslår en ny skat på de mindst stabile indlån, for på denne måde at reducere bankernes tilskyndelse til kreditskabelse baseret på usikker finansiering. Skatten bør gennemføres som led i fælles regler på EU-plan.

DI lægger stor vægt på, at den samlede beskatning af den finansielle sektor ikke øges. Enhver forhøjelse af beskatningen af den finansielle sektor må forventes at blive væltet over på erhvervslivet og forbrugerne.

Produktivtetsudviklingen

Vismændene præsenterer i deres rapport et temakapitel om den danske produktivtetsudvikling. Vismændenes analyse viser, at den aftagende danske produktivtetsvækst kan henføres til et lavere bidrag fra kapitalintensitet og totalfaktorproduktivitet (TFP).

Bidraget fra kapitalintensivering er med til at forklare den faldende danske produktivtetsvækst over tid, men kan ikke umiddelbart forklare hvorfor Danmark i den seneste periode har oplevet lav vækst internationalt set. Vismændene mener således at det næppe er manglende investeringer, der er forklaringen på den lave danske produktivtetsvækst. De konkluderer derfor, at der ikke er umiddelbare tegn på, at der i Danmark er særlige hindringer for kapitaldannelsen fra den samlede tilrettelæggelse af den økonomiske politik – herunder fra f.eks. selskabsskattens størrelse og indretning.

DI er ikke enig med Vismændenes konklusion. Under alle omstændigheder baserer Vismændenes konklusion sig på en analyse af en periode før en række investeringsfjendtlige indgreb fik effekt, og hvor den danske selskabsskattesats kunne matche gennemsnitssatsen blandt vores konkurrenter. Det er ikke tilfældet i dag og baggrunden for, at DI anbefaler en gradvis reduktion af selskabsskatten til 15 pct. i 2020.

Vismændene finder at TFP er den primære årsag til den svagere produktivtetsvækst i Danmark i forhold til udlandet. I flere brancher er den danske vækst i TFP lav i et internationalt perspektiv. Men i Danmark høster vi dog større gevinster i form af bevægelig kapital og arbejdskraft på tværs af underbrancher, således at ressourcerne bruges mere optimalt.

Vismændene forsøger at udskille forskning og udvikling som en mulig forklaring på TFP-udviklingen. De finder dog ikke umiddelbare tegn på, at videnkapital kan forklare den lavere danske produktivitsudvikling.

Vismændene finder, at uddannelsesniveaut i den private sektor er forholdsvis lavt når der sammenlignes med niveauet i den offentlige sektor, men andelen af højtuddannede er steget markant. Uddannelsesmæssigt befinder den private sektor sig i en stor europæisk midtergruppe.

DI er enig i, at et øget uddannelsesniveau og øgede investeringer i forskning og udvikling kan løfte produktiviteten. Men det kræver en mere målrettet indsats. Der er behov for at få løftet uddannelsesniveaut med flere inden for de tekniske og samfundsvidenskabelige uddannelser.

Håndværksrådet

Som dokumenteret i Håndværksrådets konjunkturundersøgelser, så er der stadig mange små og mellemstore virksomheder, som er afventende med hensyn til at lave nye investeringer. Det skyldes ikke mindst, at bankerne i de seneste par år har udvist en manglende vilje til at finansiere en del investeringsprojekter. Til trods for, at finansieringssituationen fortsat er uholdbar, så ser flere af Håndværksrådets medlemmer mere lyst på fremtiden.

Det er afgørende for den fremtidige vækst i Danmark, at virksomhederne efter nogle sløje år sætter investeringstempoet op, og at bankerne igen gør det muligt.

I rapporten forudser formandskabet, at 2011 bliver det år, hvor erhvervsinvesteringerne igen vil stige og dermed give et positivt bidrag til væksten.

Der er stadig et presserende behov for en reform, som kan sikre, at de kommunale budgetter ikke systematisk overskrides år efter år. Den offentlige sektor er i de sidste 15 år vokset så meget, at den skal på slankekur. Hvis ikke det sker, vil det gå ud over dansk gældsætning i mange år fremover.

Håndværksrådet er enig med formandskabet i, at den kommende 2020-plan bør indeholde en efterlønsreform, så flere bliver længere på arbejdsmarkedet, og en sænkning af skatterne, så det bliver mere attraktivt at arbejde en time ekstra.

Lav produktivitet udfordrer væksten

Det er en tankevækkende og overraskende konklusion, at de mindre virksomheder skulle være markant mindre produktive end større virksomheder. Særligt i betragt-

ning af, at mere end 95 % af de danske virksomheder har under 20 ansatte. Hvis formandskabets konklusion virkelig er rigtig, burde disse virksomheder blive ud-konkurreret over tid. Da det ikke er tilfældet, må der være andre faktorer på spil end dem, der indgår i formandskabets statistiske analyse.

Enten er der tale om, at humlebien kan flyve, selvom alle eksperter siger det modsatte, eller også er der behov for, at formandskabet går videre med nogle af de ubesvarede spørgsmål, som den ensidige analyse har rejst. Det kunne blandt andet være en udbygning af den dynamiske analyse.

Analysen viser jo faktisk, at der er en relativt stor dynamik. På bare et enkelt år fra 2006 til 2007 flytter 40 % af virksomhederne væk fra den laveste gruppe. Mere end halvdelen af dem flytter til et højere produktivitetsniveau, og knap halvdelen af dem lukker ned. Det er da om noget udtryk for en stor dynamik, og for at markedet virker.

Håndværksrådet har tidligere i år foretaget en produktivitsanalyse blandt medlemmerne. Den viser, at flertallet af medlemmerne allerede arbejder aktivt med at forbedre produktiviteten eller påtænker at gøre det som svar på krisen. Det drejer sig primært om at forbedre nuværende arbejdsgange og reducere de administrative omkostninger, men også om videreuddannelse, nye ledelsesformer og større inddragelse af it.

Håndværksrådet vurderer, at analysen er for ensidig og burde have analyseret på flere underbrancher end de 3 udvalgte. Det ville være meget interessant, hvis formandskabet havde foretaget en tilsvarende analyse af bygge- og anlægsbranchen, som i endnu højere grad end eksempelvis 'jern- og metalindustri' er præget af mange små virksomheder.

Det svækker konklusionerne, når der ud fra 3 delbrancher skaleres op til en meget vidtrækkende konklusion om, at mindre virksomheder bør lukke, så medarbejderne kan flytte til større og mere produktive virksomheder, og den ligeså vidtrækkende konklusion om, at den økonomiske politik skal indrettes med sigte på at forbedre rammerne for de virksomheder, der i forvejen har en høj produktivitet.

Håndværksrådet tvivler på, at konklusionen overlever et realitets-tjek. For vi kan jo se i virkeligheden, at der er en klar overvægt af små virksomheder i alle underbrancher.

Én forklaring kan være, at de mindre virksomheder udfylder niches i markedet, hvor de større virksomheder ikke kan konkurrere. Men der må også være andre faktorer i spil, som ikke er målt i analysen.

Landbrug & Fødevarer

Generelt

Landbrug & Fødevarer er enig i den bekymring, der udtrykkes i rapporten for den økonomiske udvikling i Danmark. Der har det seneste år været en positiv økonomisk vækst blandt andet som følge af de finanspolitiske lempelser gennemført i 2009 og 2010, men udsigten til store offentlige underskud, manglende overholdelse af rammerne for det offentlige forbrug, samt en svækket udvikling i produktiviteten må vække bekymring. Dertil kommer udsigten til et faldende arbejdsudbud de kommende år. Danmark har hidtil været et af verdens rigeste lande, men der er grund til bekymring for, om vi vil være det i fremtiden, hvis den nuværende udvikling fortsætter. Der er brug for mere viden om årsagerne til faldet i produktivitet set i internationalt perspektiv, og der er brug for reform af efterlønnen.

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

At udgifterne til offentligt forbrug i år forventes at nå op på 28,5 pct af BNP og dermed 40 mia.kr højere end regeringens egen målsætning er som beskrevet i rapporten klart uholdbart, og peger på, at den nuværende model for det kommunale selvstyre og bloktilskud ikke giver de rette incitamenter til omkostningsstyring og nødvendige rammer for en genopretning af økonomien.

Som andre lande i Europa står vi i en situation med på den ene side udsigterne til ledighed de nærmeste år, og på den anden side det strukturelle problem med den langsigtede finansiering af den offentlige sektor. Værditilvæksten skal sikres gennem en kombination af tilstrækkeligt arbejdsudbud, produktivitetsvækst og gunstigt bytteforhold. I rapporten peges på, at en ændring af efterlønnen er det klart bedste redskab til at sikre genopretningen af økonomien ved at øge arbejdsudbuddet. Vi er helt enige heri. Det er evident, at det danske samfund ikke længere har råd til at opretholde denne ordening. Efterlønnen blev indført med henblik på at reducere arbejdsudbuddet og bør afskaffes nu, hvor situationen er den modsatte. Ordningen bør afskaffes hurtigst muligt, da det netop er i disse år, de store generationer får mulighed for at gå på efterløn efter de nuværende regler. I stedet for efterløn bør arbejdsmarkedet indrettes med flere fleksible ældreordninger med afbalancerede jobtilbud til ældre medarbejdere.

I rapporten nævnes andre muligheder for at øge arbejdsudbuddet, men at det er vanskeligt at pege på effektive instrumenter hertil. Det er vi enige i. En forøgelse af arbejdstiden vil ikke reducere overførselsomkostningerne, og med hensyn pres for en hurtigere studie gennemførelse vil det næppe være en fordel for produktiviteten. I mange tilfælde er det kompetencegivende aktiviteter, der gennemføres i den ekstra studietid, som forøger kandidaternes forudsætninger for ansættelse i globaliserede virksomheder.

Der er behov for en dansk vækstplan med konkrete mål og handlingsplaner for vækstpoltikken i Danmark og for at fremme forståelsen i befolkningen for, at vækstpoltik reelt også er velfærdspoltik. Vi bør arbejdes både nationalt og internationalt på at styrke rammevilkårene for de strategisk vigtige erhvervsklynger som f.eks. fødevarer, medico, velfærdsteknologi og cleantech for at styrke konkurrenceevnen.

Rapporten tilslutter sig behovet for en strammere regulering af finanssektoren (jf. det foreliggende oplæg til Basel III regler) og peger på behovet for, at danske realkreditobligationer i højere grad kan medregnes i bankernes likvide aktiver. Det er vi enige i. Det danske realkreditsystem viste sin styrke under finanskrisen ved, at realkreditobligationerne under hele krisen var likvide og realkredit en stabil finansieringskilde. Basel-reglerne bør sikre, at lande som Danmark med særligt robuste realkreditsystemer kan undtages begrænsningen på højst 40 pct realkreditobligationer af den samlede likviditetsbuffer. Endvidere bør realkreditinstitutterne fortsat have mulighed for at anvende egne obligationer i opgørelsen af likviditet, og realkreditobligationer med udløbstid under 1 år skal kunne tælle som stabil finansiering. Disse ændringer vil sikre danske låntagere billige og gennemsigtige lån og et effektivt indfrielsessystem. En omlægning vil derimod medføre store meromkostninger for danske låntagere, hvis finansieringen af rentetilpasningslån må omlægges til dyrere alternativer.

I rapporten foreslås en skat på bankernes mindst stabile finansiering, forskellige former for indlån, for at tilskynde bankerne til at basere udlån på egenkapital frem for på lånekapital. Forslaget vil fordyre bankernes kapitalfremskaffelse og dermed begrænse og fordyre udlånsmulighederne. Det er i sig selv betænkeligt i en situation, hvor mange virksomheder oplever store begrænsninger på lånemulighederne. Hvis et sådant forslag skal nyde fremme, bør det gennemføres på EU plan, så konkurrenceforvriddning undgås.

Produktivitet

Der peges i rapporten på et meget væsentligt problem, nemlig den lave vækst i produktiviteten per arbejdstime. Rapporten afdækker en række væsentlige forhold af betydning for udviklingen i den danske produktivitetsvækst. Rapporten afdækker samtidig, at der er et stort vidensbehov med hensyn til at få identificeret problemets karakter og årsag. Det er et nødvendigt skridt for at kunne tackle de alvorlige udfordringer vi står overfor.

Væksten i værdien af videnkapital (FoU-aktiviteter) er tilsyneladende ikke årsag til den lave produktivitetsvækst, men det anføres samtidigt i rapporten, at datagrundlaget for denne konklusion ikke er robust. Det er vores vurdering, at der fortsat er behov for en ambitiøs videnpoltik med fokusering af den strategiske forskning,

styrket offentligt-privat samarbejde og internationalt samarbejde. En forklaring på den manglende TFP-vækst kan være en for lav kommercialiseringsgrad af FoU-investeringerne, fx viser konkurrenceredegørelsen 2009, at Danmark kun ligger i midten af OECD-feltet, hvad angår kommercialisering af offentlige forskningsresultater.

Der peges på, at Danmark har et gennemsnitligt niveau for andelen af højtuddannede i den private sektor, mens andelen er 50 pct. højere i den offentlige sektor. Forestillingen om et højt dansk uddannelsesniveau er altså ikke korrekt for den private sektor. Eftersom arbejdskraftens uddannelsesniveau har betydning for produktiviteten tyder dette på, at der er brug for i langt højere grad at finde anvendelse for den højtuddannede arbejdskraft i den private sektor.

I rapporten gennemføres en analyse af produktiviteten fordelt på virksomhedstyper i tre udvalgte brancher (jern- og metalindustrien, engrosvirksomhed og vidensservice). Det konkluderes, at produktiviteten er langt højere i store virksomheder end i små, og at der kan opnås betydelige produktivetsforbedringer ved at flytte ressourcer fra lavproduktive til højproduktive virksomheder, f.eks. ved at øge konkurrencen. Den praktiske gennemførelse heraf er imidlertid ikke belyst, ligesom det ikke er belyst, at manglende konkurrence er en årsag til den store spredning i produktivitet. Tværtimod anføres det, at danske markeder ser ud til at være effektive til at reallokere kapital og arbejdskraft fra lav- til højproduktive anvendelser. Det er en nærliggende tanke at (og burde overvejes om) en af grundene til at mindre virksomheder ikke klarer sig så godt, er de mange administrative byrder erhvervslivet er pålagt. Sådanne byrder virker relativt stærkt belastende for små virksomheder og kan for disse dræne engagement og overskud med reduceret produktivitet til følge.

Det kan ifølge rapporten ikke afvises, at Danmark har været bedre end konkurrenterne til at specialisere sig i høj kvalitetsprodukter, og at den konstaterede bytteforholdsforbedring dermed kan være permanent. Landbrug og Fødevarer ser netop et potentiale i specialisering i høj kvalitetsprodukter, parallelt med udviklingen af produktiviteten og effektiviseringer for at opnå konkurrencedygtige priser på de stærkt konkurrenceudsatte områder.

Dansk Erhverv

Kapitel I: Konjunkturvurdering

Dansk Erhverv deler formandskabets overordnede vurdering af konjunktursituationen. Dansk økonomi har klaret sig bedre i 1. halvår af 2010 end tidligere forventet af DØR m. fl. Danmark har passeret krisens bundniveau lidt hurtigere end ventet. Vi vurderer i lighed med DØR, at vendingen på arbejdsmarkedet kommer hurtigere end

vi forventede for et halvt år siden. Vendingen ser ud til at komme allerede i 2011, hvor Dansk Erhverv tidligere forventede det først ville ske i 2012.

Dansk Erhverv er i den seneste økonomiske prognose fra oktober 2010 en smule mere optimistiske for BNP-væksten i 2011 end DØR. Dansk Erhverv forudser en real BNP-vækst i 2011 på 1,9 pct., bl.a. fordi vi – i modsætning til DØR – ikke lægger nulvækst til grund for vores skøn over den faktiske udvikling i offentligt forbrug i 2011. En forudsætning, DØR da også selv betegner som en ”meget ambitiøs antagelse”. Derudover er vi mere optimistiske med hensyn til positive formueeffekter via boligmarkedet i 2011.

Dansk Erhverv er enige med DØR i, at det bliver et ganske krybende opsving og at Danmark vækstmæssigt fortsat vil skille os negativt ud i forhold til vores nærmeste nabolande, Sverige og Tyskland. Særligt bekymrende er det, at den private beskæftigelse fra 2008 til 2011 vil være faldet med 180.000 personer. Hertil kommer de besværlige udsigter til økonomisk vækst og finansiell holdbarhed på langt sigt, som beskrevet og kommenteret i temakapitlet fra forårets DØR-rapport.

Medlemsundersøgelse blandt ca. 1000 virksomheder

Servicesektorens virksomheder var tilbage i 1. halvår 2010 ganske optimistiske – formodentlig foruddiskonterede man en betydelig positiv effekt på privatforbruget af det stigende rådighedsbeløb fra skattereform mv. Men i Dansk Erhvervs seneste medlemsundersøgelse fra september 2010 er der – især for detailhandlen – tale om en mere moderat optimisme for så vidt angår 2010. Til gengæld er der markant positive forventninger til 2011, både hvad omsætning, investeringer og eksport angår.

Servicesektoren har et stort potentiale som vækstmotor i det danske samfund. Dette gælder også i forhold til den internationale handel og Danmarks eksport af varer og tjenester.

Offentlig saldo og budgetstyring mv.

Det er utilfredsstillende, at det offentlige forbrug systematisk hvert eneste år siden 2000 er steget mere end planlagt. Særligt den kommunale budgetstyring er ikke tilfredsstillende. Når dertil lægges en i forvejen meget – men efter Dansk Erhvervs opfattelse også nødvendig – ekspansiv krisebekæmpelsespolitik i 2009 og 2010, så er resultatet blevet en voldsomt stor regning, som nu skal betales. Til trods for et lavere forventet offentligt underskud i 2010 end forventet i den seneste DØR-rapport, er det vigtigt at holde kursen i den finanspolitiske konsolidering fra 2011 og frem.

Det er ikke primært af hensyn til EU-reglerne, at Danmark skal forbedre sine offentlige finanser. Vi skal tværtimod arbejde i retning af en normalsituation med et over-

skud på de offentlige finanser. Både af hensyn til hvilken gældsbyrde, vi skubber videre til kommende generationer. Men også for at have et økonomisk råderum til at kunne føre en ekspansiv finanspolitik, når der konjunkturmæssigt frem mod 2020 igen måtte opstå et behov derfor.

Dansk Erhverv er enige i diagnosen om, at det nuværende forhandlingsystem mellem stat og kommuner indeholder for lille ”hukommelse” og at hver enkelt kommune ikke har tilstrækkeligt incitament til budgetoverholdelse.

Efterlønsreform: Kartago bør ødelægges

Med risiko for at lyde som Cato den Ældre, der mente, at Kartago burde ødelægges, så deler Dansk Erhverv DØR’s konklusion om, at en ny efterlønsreform vil være den mest effektive måde at øge arbejdsudbuddet på. Vi hæfter os også ved, at der trods positive intentioner og sympatiske hensigter på både førtidspensions- og integrationsområdet næppe er en ”magic bullet”, der med et trylleslag kan give det ønskede vitamintilskud til arbejdsudbuddet.

Selskabsskat og oprydning efter skattereformen

På skatteområdet er det vigtigt at holde tungen lige i munden. Med skattereformen fra 2009 er skatten på arbejde lettet med 29 mia. kr. Blandt andet er mellemskatten helt afskaffet med virkning fra 2010. Sporene for personbeskatningen er i det hele taget lagt ud for de kommende år.

Derfor er det på kort sigt andre områder af skattepolitikken - og af erhvervslivets rammebetingelser - der tiltrækker sig opmærksomhed. Dels en fuldt finansieret ned-sættelse af selskabsskatten, dels en forbedring af forskerskatten og dels en række reparations tiltag i kølvandet på skattereformen (iværksætterskat, fedtafgift, multimedieskat mv.).

Omvendt er det klart, at man allerede nu godt kan begynde at fokusere på, hvad kommende skattereformer kunne indeholde. Dansk Erhverv er enige med DØR i, at en fortsat indsats for lavere skat på arbejde – herunder en øverste marginalskat på maksimalt 50 pct. - er et oplagt indsatsområde for at forøge arbejdsudbuddet. Vi er ikke afvisende overfor at finansiere et sådant tiltag ved at ophæve skattestoppets såkaldte nominalprincip. Det er vigtigt, at væksten i den private sektor er højere end i den offentlige sektor. Dermed sænkes skattetrykket automatisk og dermed vil den private sektor fylde mere i det økonomiske landskab. Dansk Erhverv er af den opfattelse, at den del af Genopretningsaftalen, der indebærer udskydelse af den planlagte hævelse af topskattegrænsen, trækker i den forkerte retning i forhold til at få gang i væksten, arbejdsudbuddet og konvertering af sort arbejde til hvidt.

En eventuel EU-bankkat væltes over på virksomhederne

Dansk Erhverv deler ikke formandskabets opfattelse af behov for en ny bankkat – heller ikke hvis den som en formildende omstændighed indføres fælles i EU. Dansk Erhverv frygter, at øget beskatning af pengeinstitutterne uundgåeligt bliver væltet over på erhvervsliv og privatkunder, hvilket vil have negativ effekt på virksomhedernes likviditet, konkurrenceevne og dermed mulighed for at generere vækst og beskæftigelse. I det omfang, pengeinstitutternes risikoadfærd ønskes reguleret, bør det ske direkte via kapital- og likviditetskrav, snarere end via skattesystemet.

Kapitel II: Produktivitet, vækstkrisen største trussel mod danskernes velstand

Produktivitsanalysen bekræfter det, som Dansk Erhverv tidligere har fremført: Dansk økonomi befinder sig i en vækst og produktivitskrise, og den faldende produktivitsstigningstakt er en alvorlig trussel mod den fremtidige velstand og velfærd.

Analysen er først og fremmest interessant ved den grundige talmæssige analyse af bidrag til væksten fra kapital, uddannelse og total faktor produktivitet. Dansk Erhverv savner dog, at de generelle samfundsøkonomiske rammebetingelser for erhvervslivet inddrages. Rammebetingelserne er afgørende for produktiviteten. For at nævne enkelte aktuelle sager, så er politiske initiativer såsom iværksætterskatten og fedtskat hæmmende for virksomhedernes produktivitet, og sidstnævnte er også en stor administrativ byrde for virksomhederne.

Bedre balance mellem offentlig og privat brug af højtuddannet arbejdskraft

Formandskabet peger på, at en stor del af arbejdsstyrken med videregående uddannelse, ansættes i den offentlige sektor, så det gennemsnitlige uddannelsesniveaue her er højere end i den private sektor. Den offentlige sektor har således ikke blot i hoveder, men også målt på uddannelsesniveaue opsamlet en stor del af den i landet til rådighed værende humane kapital. Også af denne grund bør den offentlige sektor slankes, så ressourcer frigøres til at skabe vækst i den private sektor.

Behov for en analyse af produktiviteten i den offentlige sektor

I denne sammenhæng kunne det være relevant, om Det økonomiske Råds Formandskab i en fremtidig rapport undersøgte produktivitsudviklingen i den offentlige sektor, samt hvilken betydning den kraftige forøgelse af humankapitalen, har haft for produktiviteten i denne sektor.

Uddannelsesområdet. Anvendes midler rigtigt og er der de rigtige incitamenter?

Et kerneelement i analysen er betydningen af uddannelse og viden for produktiviteten. Der kunne være et behov for at se nærmere på, om vi i Danmark får nok vækst ud af de mange penge, vi hvert år investerer i uddannelse. Bruger vi pengene rigtigt,

og peger incitamenterne i den rigtige retning? Et eksempel på det modsatte er virksomhedernes indbetaling til AER ordningen. Ordningen er i dens effekt en byrde på virksomheder, der anvender højtuddannet arbejdskraft.

Øget konkurrence som en patentløsning?

Formandskabet skriver, at produktiviteten kan forøges ved at øge konkurrencen. Men der er i analysen ikke belæg for at konkludere, at konkurrencen i Danmark skulle være faldet i de år, man har set en lavere produktivitetsudvikling. I øvrigt er konkurrence ikke noget, der umiddelbart kan skrues op og ned for. Det afgørende for produktiviteten, er virksomhedernes rammevilkår.

Finansrådet

Konjunkturvurdering og økonomisk politik

Finansrådet deler generelt formandskabets vurdering af dansk økonomi og dens udsigter. Finansrådet er en anelse mere optimistisk med hensyn til væksten i 2011. Især vil vi gerne pege på effekten af den meget lave rente, som diskussionsoplæggene har en tendens til at undervurdere.

Det undrer dog, at faldet i de danske vækstrater fra 2010 til 2011 er så markant højere end i vores aftagerlande, givet at den finanspolitiske opstramning forventes at blive mere lempelig herhjemme, uagtet at bidraget fra SP-udbetalingerne bortfalder og skattepakkens finansieringselementer indføres.

Finansrådet bakker op om behovet for strukturelle reformer, hvis dansk økonomi skal tilbage på rette spor. En ændring eller afskaffelse af efterlønsordningen er oplagt, men andre ordninger, såsom en reform af førtidspensionen, bedre incitament til at uddanne sig og arbejde mere ved hjælp af nedsættelser i marginalsatten mv., bør også bringes i anvendelse.

Diskussionsoplæggets forslag om et udgiftsmål for det offentlige forbrug kan Finansrådet tilslutte sig. Vi mener desuden, at der er behov for en saglig debat af, hvor meget den offentlige sektor bør udgøre af den samlede økonomi. Det er vigtigt, at der ikke kun er opmærksomhed på behovet for reformer, men også på behovet for en stram udgiftsstyring, især over for kommunerne.

Finansrådet er enig i formandskabets anbefaling af finanspolitisk konsolidering fra 2011.

Banksektoren, regulering og beskatning

Finansrådet kan genkende beskrivelsen af pengemarkederne, der endnu ikke er tilbage på det lavere risikoniveau, der var kendetegnede før Lehmann Brothers kollaps.

I relation til formandskabets beskrivelse af indlånsunderskuddet, bør man huske på, at de forventede likviditetsregler i Basel III fører til et bedre løbetidsmatch. Det er også vigtigt at huske på, at bankernes rolle i samfundet er at omdanne korte indlån til lange udlån via kalkulerede risici, og dermed kanalisere opsparing videre til investeringer, der fremmer produktivitet og vækst i Danmark.

Finansrådet er enig med formandskabet i, at den internationale finanskriser har vist behovet for en bedre international regulering af banker. For hård en regulering vil dog lægge uhensigtsmæssige bånd på kreditinstitutterne og begrænse deres evne til at låne penge ud. Særligt udfordringen med at få anerkendt de danske realkreditobligationer som likvide aktiver af en høj kvalitet, som formandskabet rigtigt påpeger, er vigtig at løse, hvis danske forbrugere, husejere og især små og mellemstore virksomheder ikke skal opleve en højere rente end ellers.

Formandskabet noterer sig, at der som supplement til de strammere likviditets- og kapitalkrav internationalt har været drøftet indførelsen af en ny bankskat, og formandskabet lægger vægt på, at en sådan gennemføres som fælles EU-regler.

Det er af konkurrencehensyn vigtigt, at bankerne beskattes ens i landene. Det er desværre ikke tilfældet i dag. Inden for EU er det kun Frankrig og Danmark, der betaler en lønsumsafgift som kompensation for momsfratagelse.

Vi finder det forståeligt, at der i de lande, som har haft udgifter til bankpakker, kan være et ønske om at beskatte bankerne som betaling herfor, så skatteyderne kan friholdes. Det er allerede sket i Danmark. De danske banker har betalt 15 mia. kr. i præmiebetaling, og derudover vil de formentlig komme til at betale 9-10 mia. kr. for afvikling af nødlidende banker i forbindelse med bankpakke 1.

I Danmark har vi med bankpakke 3 sikret, at skatteyderne fremover friholdes for udgifter, og i forbindelse hermed etableret forpligtelser for bankerne på 3,2 mia. kr.

Hvis der i EU-regi opnås enighed om en bankskat, ser Finansrådet det som afgørende, at der tages hensyn til, at danske banker allerede betaler en lønsumsafgift og har betalt for bankpakkerne. Der bør således ske en modregning eller foretages en senere implementering i Danmark for at stille bankerne ens i et konkurrencemæssigt perspektiv.

Finansrådet ønsker i øvrigt at påpege, at såfremt hensigten med en EU-skat er adfærdsregulering, så udfyldes formålet allerede med de skærpede krav til mere og bedre kapital i bankerne. Det er Finansrådets vurdering, at bankernes risikoadfærd bør sikres via kapital- og likviditetskrav og ikke via skattesystemet.

Tema om produktivitet

Det er vigtigt at sætte fokus på den aftagende danske produktivitetsvækst, og Finansrådet vil således gerne kvittere for, at der kastes lys over denne udvikling. En øget produktivitetsvækst er essentiel for opretholdelse af først og fremmest dansk konkurrenceevne over for udlandet, men også det danske velfærdssamfund. Rapporten viser, at det er svært at finde forklaringen på den lavere produktivitetsvækst.

Som forklaring på den lavere produktivitetsvækst i Danmark kunne det overvejes at undersøge betydningen af den marginale indkomstbeskatning. Eksempelvis på valget af uddannelse og uddannelseslængde, højtuddannede der flytter til udlandet og mobilitet mellem mindre produktive og produktive virksomheder.

Formandskabets analyse indikerer relativ stor spredning i produktivitet mellem både virksomheder og brancher. Finansrådet er enig i, at øget konkurrence vil medføre stigninger i den gennemsnitlige produktivitet. Det kan fremmes ved at sikre erhvervslivet de bedst mulige rammevilkår, herunder en lavere selskabsskat for alle virksomheder.

Endelig hæfter Finansrådet sig ved, at reallokeringen af kapital på tværs af brancher, hvori bankerne spiller en væsentlig rolle, tilsyneladende er bedre i Danmark end i andre lande, vi sammenligner os med.

FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte

Konjunkturvurderingen

Opsving er skrøbeligt

Det er glædeligt at formandskabet i den nyeste prognose tegner et lidt lysere billede af den økonomiske situation end tilfældet var i forårsrapporten. Men opsvinget er stadig meget skrøbeligt og den økonomiske politik skal føres med varsomhed. Langt de fleste af vores samhandelspartnere er i gang med at gennemføre omfattende krisepakker, der kan påvirke både deres egen og vores økonomi negativt. Når der samtidigt skæres kraftigt ned i den offentlige sektor i Danmark med krav om nulvækst de kommende år, risikerer vi at den økonomiske vækst ikke kan bide sig fast..

Frygt for fyringer hæmmer forbrug

De sidste par års fyringsrunder i den private sektor følges nu op på det offentlige område. Nulvæksten betyder, at der fyres som aldrig før i de kommende måneder og frygten for fremtiden vil brede sig, både blandt offentligt og private ansatte. Konsekvensen er at privatforbruget dæmpes og økonomien kommer til at mangle en afgørende vækstmotor.

Balancerede tiltag til bedring af finanspolitisk holdbarhed

FTF er enig i, at der skal sættes ind for at gøre finanspolitikken holdbar på længere sigt, men der skal findes en fornuftig balance mellem offentlige besparelser, øget skat og tiltag der kan øge arbejdsudbuddet. Offentlige besparelser alene vil være en risikabel strategi.

FTF er enige med formandskabet i, at et oplagt tiltag vil være at afskaffe skattestoppets nominalprincip, så ejendomsskatter mv. ikke yderligere udhules. I stedet for massive offentlige besparelser bør der sættes på et bredt samarbejde med blandt andet arbejdsmarkedets parter om tiltag, der kan øge arbejdsudbuddet.

Formandskabet slår til lyd for, at styringen af den offentlige økonomi skal strammes. FTF ser hellere – inden der gribes til yderligere sanktioner i den offentlige sektors styring – at de offentlige institutioner får hurtigere og bedre informationer om budgetterne, så der er mulighed for en bedre styring af aktiviteterne. Med forårets økonomistyringsproblemer på en række sygehuse blev det synligt, at der netop med hurtigere og mere sikre informationssystemer er et potentiale for bedre styring i de eksisterende instrumenter.

Bankskat skal ikke ramme beskæftigelse

Formandskabet ser det som hensigtsmæssigt at der indføres en ny ”bankskat”, og at det bør foregå i EU-sammenhæng. FTF er enig med formandskabet i, at en bankskat bør fastsættes på baggrund af fælles EU-regler, for at undgå konkurrenceforvridning og kapitalflugt, men må advare imod, at man fx bruger en fortsat stigning i lønsumsafgiften til at kræve skat ind fra banksektoren, idet det er en skat på beskæftigelse. Beskatning af banksektoren bør i stedet tage udgangspunkt i bankernes balance som skattegrundlag. Det vil medvirke til at balancerne ikke pustes op, og samtidigt være et stabilt grundlag for provenu til staten fra bankerne.

Produktivitetsudviklingen

Uddannelse er vejen til ny vækst

FTF er enig i, at det er bekymrende, at produktivitetsvæksten er stagneret i Danmark siden midten af 1990erne i forhold til en række af de lande, vi normalt sammenligner os med.

Det er yderst centralt at finde årsagerne til den lave danske produktivitetsvækst. Kun derved kan vi sætte effektivt ind for at fremme væksten i Danmark. Formandskabets rapport dokumenterer en stærk positiv sammenhæng mellem uddannelsesniveau og totalfaktorproduktiviteten (TFP) på virksomhedsniveau. Det bekræfter os i, at satsning på uddannelse er en af de allerbedste vækststrategier – desværre trækker regeringens genopretningsplan med besparelser på uddannelse og forskning i den modsatte retning.

Produktivitetsudviklingen er stadig et mysterium

Ud over påvisning af en klar sammenhæng mellem uddannelsesniveau og totalfaktorproduktivitet, fremstår produktivitetsudviklingen stadig som lidt af et mysterium i rapporten, hvilket FTF beklager. Måleproblemerne i forhold til produktivitetsopgørelser ikke mindst i servicesektoren, jfr. Økonomi- og Erhvervsministeriets analyse fra 2009 belyses ikke og rapporten forholder sig desværre heller ikke til innovationsniveauet i danske virksomheder, hvor Danmark kun befinder sig i midterfeltet i international sammenhæng.

Nedsættelse af selskabsskat og støtte til små virksomheder ikke en løsning

FTF noterer sig desuden, at hverken nedsættelse af selskabsskatten eller øget støtte til små og evt. nystartede virksomheder iflg. rapporten kan forventes at løse produktivetsproblemerne nævneværdigt. Da det netop er to af de forslag, der ofte trækkes frem i vækstdebatten, understreger det yderligere behovet for mere solid viden om årsagerne til den lave danske produktivitetsvækst.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd deler Formandskabets vurdering af, at opsvinget er skrøbeligt. Der er fortsat stor usikkerhed omkring de økonomiske udsigter ikke mindst i lyset af de store finanspolitiske stramninger, der lægges op til i Danmark og i mange af vores vigtigste samhandelslande de kommende år. AE mener, at overskridelsen af det offentlige forbrug 2010 skal hentes hjem, men at hente det hele med tilsvarende besparelser i 2011 er for risikabelt ift. at få et selv bærende økonomisk opsving og fremgang i beskæftigelsen. En så historisk kraftig opstramning af finanspolitikken i 2011 vil dæmpe væksten til næste år, og det er kun lige efter, at dansk økonomi er kommet ud af fryseren og på vej til at tø op. AE anbefaler en neutral finanspolitik i 2011 (dvs. en finanseffekt på 0,0 pct.). Hvis regeringen i 2011 vil tage noget af opstramningen af det offentlige forbrug, så kan man kompensere med offentlige investeringer og ikke reducere investeringerne med 13½ pct. i 2011, som ligger i regeringens plan.

AE anerkender behovet for konsolidering af de offentlige finanser, men mener, man bør vente til der er kommet ordentlig gang i væksten. En så stor opstramning af finanspolitikken, som der er lagt op til i 2011, risikerer at skade opsvinget. Risikoen for spekulation mod Danmark synes at være uden hold i virkeligheden, når man ser på det danske finanspolitiske udgangspunkt, rentespændet er lavt, og vi har overstået det værste af krisen og er på vej til at bringe underskuddet ned (Genopretningspakke eller ej), alene som følge af at der kommer vækst i dansk økonomi.

AE mener, det er fint at få set på mekanismer i den kommunale budgetlægning, der sikrer, at man bruger det, man tror, og bruger pengene på de områder, man prioriterer. Men inden sådanne mekanismer tages i brug, er det helt afgørende at få klarlagt følge tre forhold: For det første hvor meget af de kommunale udgifter er konjunkturfølsom. For det andet hvor meget slør der er i tallene for det offentlige forbrug. Ifølge Finansministeriet kan offentlige udgifter til reparation og vedligeholdelse indgå i det offentlige forbrug. Det kan være en forklaring på, hvorfor de offentlige bygge- og anlægsinvesteringer ikke steg så meget som planlagt, mens det offentlige forbrug er steget mere end planlagt. Endelig for det tredje skal man være opmærksom på den overskridelse på ca. ½ pct., der alene kommer fra, at nationalregnskabs opgørelse af realvæksten i de foreløbige år indregner en offentlig produktivitetvækst bl.a. som følge af stigende anciennitet mv.

AE mener, fremstillingen af efterlønnen er for enøjlet. Mener Formandskabet, at en forringelse eller afskaffelse af efterlønnen kan gennemføres uden risiko for, at det påvirker politikernes syn på den indeksering af folkepensionsalderen, der er vedtaget i forbindelse med velfærdsaftalen fra 2006? AE mener, det er sandsynligt, at politikerne som modsvar vil vælge ikke at løfte folkepensionsalderen i samme takt eller ligefrem at holde den uændret. I så fald kan/vil konsekvensen være, at den finanspolitiske holdbarhed ikke forbedres, hvis efterlønsafskaffelse kombineret med en mindre stigning i folkepensionsalderen.

AE mener, at erfaringerne taler for, at arbejdstiden i højere grad er påvirket af konjunkturerne end af marginals-katten. Højkonjunkturerne viste, at stor efterspørgsel øgede arbejdstiden, mens konjunkturtilbageslaget har mindsket arbejdstiden. Konjunkturtilbageslaget har samtidigt øget risikoen for, at den øgede ledighed resulterer i øget strukturel ledighed. Dette er bl.a. baggrunden for, at AE argumenterer for ikke at bremse væksten med finanspolitiske stramninger i 2011.

AE er enig i Formandskabets forslag om at afskaffe nominalprincippet i skattestoppet, ligesom AE ser positivt på Formandskabets forslag om, at Danmark bør arbejde for en bankskat på EU-plan.

Produktivitet

AE vil gerne kvittere for, at Formandskabet taget det højaktuelle emne op. Desværre rykker analysen ikke meget ved den manglende forståelse af den sløje danske produktivitsudvikling. Med det fokus, der ligger på konvergens mellem lande i kapitlet og de tilsyneladende manglende forklaringer på den danske relative dårlige situation, må man spørge, om vi så overhovedet skal være bekymrede. Vil vi ikke bare senere begynde at konvergere igen via højere produktivitsvækst, så vi indhenter det tabte igen?

Med de store positive produktivitetseffekter, der beregnes fra uddannet arbejdskraft senere i kapitlet, lægges der bemærkelsesværdig lidt fokus på disse i konklusionerne. Specielt i relation til den udvikling, der tegner sig for danskernes uddannelsesniveau fremadrettet.

Det er positivt, at analyserne også inddrager værditilvækstproduktivitet og ikke blot klassisk ”mængdeproduktivitet”. AE savner dog en lidt større diskussion af købekraftskorrekationen, problemer ved fastprisopgørelser samt bytteforholdsudviklingen på tværs af lande.

Selskabsskatten er halveret fra 50 procent i 1989 til 25 procent i 2007. I samme periode har både de private investeringers andel af BNP og timeproduktiviteten været generelt faldende. AE er enig med Formandskabet i, at den danske selskabsskat, der i dag ligger under gennemsnittet blandt EU15-landene og OECD-landene, ikke er en afgørende hindring for investeringslysten. AE mener dog, at Formandskabet mangler at forklare sammenhængen til tidligere modelresultater (jf. efterårsrapport fra 2008), hvor lavere selskabsskat, finansieret ved lavere overførselsindkomst, havde positive effekter. Var modelresultat mere en konsekvens af, hvordan skattesænkningen er finansieret via lavere overførsler og kompensationsgrader end af selve selskabsskattesænkningen?

Der savnes en langt dybere analyse af de forskelle, der er mellem det danske (Danmarks Statistik) og det internationale (EU-klems) datagrundlag. Hvad er årsagerne til de store forskelle? Anvendelse af danske data stiller således afgørende spørgsmålstegn ved konklusionerne, om end Formandskabet har forsøgt at sætte konklusionerne op relativt til andre lande.

AE er enige i, at der er flere problemer med vækstregnskaberne, herunder at måleproblemer, manglende forklarende variable, spill-over-effekter, modelantagelser der ikke holder mv., opfanges i TFP-residualet. Det er derfor relevant og interessant, at DØR forsøger at udvide analysen med bidrag fra forskning og udvikling. Der ses også på udviklingen i uddannelsesniveaue både overordnet set og i forskellige erhverv. Perioden er dog begrænset fra 1988 til 2007. Det kunne have været interes-

sant, om analysen dækkede samme periode som vækstregnskabet, herunder med fokus på de seneste tendenser. AEs analyser peger på, at arbejdsstyrkens uddannelsesniveau er gearet voldsomt ned efter 1980'erne og 1990'erne. Desværre mangler den internationale sammenligning et tidsmæssigt perspektiv, idet der kun ses på et enkelt år. Samtidig er der kun fokus på videregående uddannelser.

AE kvitterer for analysen, der viser, at uddannelse har en meget stor og væsentlig indflydelse på produktivitet, vækst og velstand. Det undrer dog, at disse resultater ikke fremhæves mere i den samlede konklusion til kapitlet og vel mere eller mindre er udeladt i hovedresumeeet.

I den relation mangler en diskussion af betydningen af uddannelse fremadrettet, herunder at vi i Danmark gennem mange år har haft nogle 2015-uddannelsesmål, som vi ikke er kommet tættere på at realisere. De unges uddannelsesniveau har været stagnerende siden årtusindskiftet, og med det uddannelsesmønster, vi har i dag, vil væksten i arbejdsstyrkens fra nu af kun vokse svagt og langt mindre, end det vi så i 80'erne og 90'erne. Her ligger der en kæmpemæssig udfordring af både velstands- og fordelingsmæssig karakter, som underbygges af Formandskabets analyser.

AE er enige i, at manglende konkurrence kan være med til at forhindre en "kreativ destruktion" med bedre allokering af ressourcerne til følge. Der er derfor stadig behov for at analysere konkurrencehæmmende forhold i dansk økonomi.

Særlig sagkyndig Birgitte Sloth

Konjunkturvurdering

Rapporten viser, at der stadig er usikkerhed om konjunktursituationen, men det er tydeligt, at dansk økonomi fortsat befinder sig i en lavkonjunktur, hvor der kan være brug for at stimulere efterspørgslen og dermed beskæftigelsen. Også fordi at den internationale efterspørgsel kan blive vigende på grund af finanspolitiske opstramninger i en række af Danmarks vigtigste samhandelspartnere. Behovet for ekspansiv finanspolitik skal imidlertid afbalanceres mod hensynet til konsolidering af de offentlige finanser og bevarelse af råderum og troværdighed for dansk økonomi.

På den foreliggende grundlag forekommer rapportens anbefalinger om en forholdsvis restriktiv finanspolitik fornuftige, men vurderingen af behovet for økonomisk stimulation bør inddrage nærmere analyser af de mulige langsigtede konsekvenser af stigende arbejdsløshed og faldende arbejdsstyrke. Det er vigtigt, at stigningen i specielt langtidsledigheden og ledigheden blandt unge og nyuddannede løbende overvåges og begrænses mest muligt. Det er også vigtigt at vide, hvordan faldet i

arbejdsstyrken fremkommer. Det kan eksempelvis dække over unge under uddannelse, der måske kan blive frafaldstruede, hvis de ikke kan finde beskæftigelse, eller over ikke-kontanthjælpsberettigede reelt ledige. Det kan også være vandrende arbejdstagere, der er vendt tilbage til oprindelseslande, og hvor det er usikkert, om de igen vil søge beskæftigelse i Danmark.

Den alvorlige konjunktursituation kan skabe særlige politiske muligheder for at gennemføre upopulære strukturreformer, jf. den afkorting af dagpengeperioden som indgår i genopretningsplanen. Sådanne strukturreformer kan bidrage til den langsigtede holdbarhed, og dermed øge råderummet for finanspolitikken og er helt nødvendige af hensyn til den langsigtede holdbarhed og troværdighed, jf. også analyserne i *Dansk Økonomi Forår 2010*. Anbefalingen om en afskaffelse af efterlønnen eller i hvert fald en afkorting af efterlønsperioden er fortsat central.

For at kunne opnå den nødvendige stramning i finanspolitikken er det nødvendigt at kunne styre og begrænse det offentlige forbrug, herunder udgiftsniveauet i regioner og kommuner. Det er imidlertid ikke klart, at kommuneaftalernes nye incitamenter til overholdelse af budgetlofter og budgetter er tilstrækkelige. Kommunerne mangler muligheder for at indskrænke forbruget på store udgiftsområder (fx det specialiserede sociale område og specialpædagogik), hvor aktiviteterne er reguleret af statslig lovgivning og ankenævnspraksis. Noget helt tilsvarende gælder for regionernes muligheder for at styre udgifterne på sundhedsområdet, der begrænses af behandlingsgarantier.

Produktivitetsudvikling

Beregningerne i rapporten tyder på, at produktivitetsudviklingen i Danmark er problematisk. Den danske produktivitet vokser mindre end produktiviteten i lande vi normalt sammenligner os med, specielt Tyskland og Sverige. Det er bekymrende, særligt i den nuværende situation hvor der er udsigt til faldende eller i hvert fald stagnerede arbejdsstyrke som følge af den demografiske udvikling og den lange udsigt til forøgelse af efterløns- og pensionsaldrer.

Det er derfor vigtigt at finde ud af, hvorfor produktivitetsudviklingen i Danmark er svag, og hvordan den kan fremmes.

Desværre bidrager analyserne i rapporten ikke med meget til afklaring af dette. Der er tydeligvis brug for flere analyser og også for bedre datagrundlag.

I rapporten opstilles vækstregnskaber med udgangspunkt i EU-KLEMS databasen, hvilket muliggør internationale sammenligninger af udviklingen i TFP, der er et mål for produktivitetsvæksten. Analyserne udpeger imidlertid ikke entydige forklaringer på den forskellige udvikling i TFP i de undersøgte lande. Måske kunne man komme

nærmere sådanne forklaringer, hvis analyserne blev baseret på mere disaggregerede data for produktionsfaktorer, for eksempel inddragelse af forskellige typer af arbejdskraft (uddannelsesniveauer og evt. også typer) og realkapital. EU-KLEMS giver faktisk mulighed for at undersøge betydningen af visse typer realkapital, specielt fokuseret på betydningen af informationsteknologi, men disse muligheder udnyttes ikke i rapporten. Det kunne også være relevant at inddrage helt andre typer af kapital, eksempelvis:

- *fælles viden* som genereret ved offentlig R&D
- *infrastruktur*
- *social kapital* forstået som graden af tillid mellem virksomheder og borgere, der har betydning for hvor nemt det er at indgå aftaler og arbejde sammen
- *uddannelseskvalitet* eventuelt målt som ressourceindsatsen ved forskellige uddannelser

I rapporten suppleres de internationalt sammenlignelige vækstregnskaber med sektoropdelte analyser for Danmark. Disse viser klart, at i de undersøgte sektorer er små virksomheder mindre produktive end store virksomheder, men det er ikke klart, hvad der kan konkluderes heraf. De allerfleste virksomheder er startet som små virksomheder, og især virksomheder med høj produktivitet har tendens til at vokse, således at de ikke forbliver små. Det er derfor særligt interessant og opmuntrende, at rapporten viser, at der løbende startes nye virksomheder. En gentagelse af rapportens analyse for en længere årrække kunne bidrage til at undersøge i hvilket omfang små virksomheder, der vokser sig store, bidrager til produktivitetsudviklingen.

Rapportens konklusioner om, at der kan opnås mere produktivitet fremgang ved at fremme produktiviteten i de 10% virksomheder med højest produktivitet, viser sådan set blot at det er bedre at forbedre produktiviteten i de 10% største virksomheder. Imidlertid kan det udmærket være at omkostningerne ved at forbedre produktiviteten i de store virksomheder er tilsvarende store, og det er derfor vanskeligt at konkludere noget bestemt af dette.

Uden yderligere viden er det ikke muligt at anbefale andet end økonomisk-politiske tiltag, der forbedrer virksomhedernes rammevilkår generelt. Det kan være investeringer i uddannelseskvalitet på alle niveauer, i grundforskning og i infrastruktur. Det er en særlig udfordring at leve op til disse anbefalinger på et tidspunkt, hvor der i øvrigt er brug for stramminger i finanspolitikken og dermed for at begrænse de samlede offentlige udgifter.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Rapporten tegner et billede af dansk økonomi i en svag fremgang oven på finanskrisen. Der er stadig stor usikkerhed omkring de internationale konjunkturer ikke

mindst i lyset af de store finanspolitiske problemer i en række lande. Finanspolitikken må afveje hensyn til aktivitet i forhold til konsolidering. Givet både de store afvigelser fra hidtidige planer og de foranstående finansieringsproblemer lægges hovedvægten på konsolidering. Det anbefales at følge en relativ forsigtig politik, hvilket implicerer en vis finanspolitisk opbremsning for at nå de udgiftspolitiske måltal i genopretningsplanen.

Rapporten giver en god og velargumenteret diskussion af en lang række forhold af betydning for den aktuelle konjunktursituation og de økonomisk-politiske udfordringer. Der kan især være grund til at fremhæve en kort og klar præcisering af, hvorledes forskellige tiltag til forøgelse af arbejdsudbuddet vil påvirke de offentlige finanser i afsnit 1.9. Analysen viser klart, at det er svært at adressere velfærdssamfundets store finansielle udfordringer ad beskæftigelsesvejen uden at ændre på efterlønsordningen.

Kapitlet præsenterer en fremskrivning til 2020. En særlig central antagelse er her, at der fortsat vil være vækst i eksportkvoten trods en tendens til forringelse af konkurrenceevnen og en lavere produktivitetsudvikling i Danmark end hos vores samhandelspartnere (se også kapitel 2). Der savnes en mere grundig diskussion af disse sammenhænge. Selvom det via en positionering i såkaldte *up-markets* kan være muligt at realisere et sådant forløb, må der stadig på marginalen være en negativ effekt på eksporten af forringet lønkonkurrenceevne og lav relativ produktivitetsvækst. Risikoen for en mere langtrukken afmatning og stigning i arbejdsløsheden diskuteres, men relateres ikke eksplicit til en mulig stigning i strukturledigheden.

Det er en central anbefaling i kapitlet, at styringen af de offentlige udgifter skal opstrammes for at nå målsætninger i den overordnede økonomisk-politiske strategi. Særligt kommunerne diskuteres indgående i denne sammenhæng. Der savnes mere præcise anvisninger for en fastlæggelse af instrumenter til en styring af de samlede offentlige udgifter. Rapporten betoner måltal for 2020 for de offentlige udgifter som andel af strukturel BNP og for forøgelse af den strukturelle beskæftigelse. En sådan formulering minder meget om 2010- og 2015-planerne, der ikke har givet den tilstrækkelige disciplin. Måltal knyttet til et fremtidigt sluttidspunkt for planlægningshorisonten og baseret på ikke direkte observerbare størrelser gør det meget svært med en løbende opfølgning og fastlæggelse af et politisk ansvar for eventuelle afvigelser fra planen. Hvis ikke de dårlige erfaringer med 2010- og 2015-planer skal gentages, er der behov for mere præcise styringsmål og instrumenter.

Analysen af produktivitetsudviklingen i kapitel 2 giver en ganske overbevisende argumentation for, at Danmark har et produktivetsproblem. Der lægges ambitiøst op til at fastlægge, om dette kan knyttes til elementer i den økonomiske politik og

dermed også til fremadrettede tiltag til at rette op på denne situation. Dette er meget vanskelige spørgsmål, og kapitlet kommer også kun med nogle del svar.

Der tages udgangspunkt i et traditionelt vækstregnskab. Dette er formålstjenligt, men resultaterne af denne analyse tolkes relativt kontant. Især i lyset af, at senere analyser i kapitlet reelt stiller spørgsmålstejn ved centrale forudsætninger for udarbejdelsen af dette regnskab, herunder antagelsen om fuldkommen konkurrence og målingen af de indgående variable.

Vækstregnskabet er baseret på en opgørelse af human kapital (arbejdskraftens kvalifikationer). Dette er relevant men en empirisk vanskelig målbar størrelse, og det er derfor overraskende, at målet herfor overhovedet ikke diskuteres i kapitlet. Der henvises alene til EU-KLEMS-databasen.

Uddannelse tillægges i relation til vækstregnskabet ikke nogen væsentlig rolle til forklaring af den lave TFP vækst. Der er dog en række grunde til at stille spørgsmålstejn ved denne konklusion.

For det første sammenlignes uddannelsesniveaue i Danmark med en række lande alene i et enkelt år, 2008 (figur II.32). Da der er påvist en trend forværring af Danmarks position, ville det være mere relevant at vurdere, om der har været et trendfald i den danske uddannelsesposition internationalt.

For det andet viser kapitlet en klar sammenhæng mellem TFP og uddannelsesniveau. Dette kan skyldes komplementaritet og eksterne effekter som fremhævet af kapitlet, men det kan også være et tegn på, at målet for arbejdskraftens kvalitet anvendt i vækstregnskabet er behæftet med måleproblemer. I denne del af analysen henvises der til en relativ beskeden udvikling i uddannelsesniveaue i Danmark (p 260).

Endelig konkluderes det, at manglende akkumulering af videnkapital formodentlig ikke er årsagen (side 242), samtidig med at det konkluderes, at en effektiv udnyttelse af videnkapital er knyttet til øget uddannelse blandt virksomhedernes ansatte. En konklusion der heller ikke umiddelbart er konsistent med betragtningen på side 231 om, at national FoU ikke har stor betydning for det samlede nationale vidensniveau for forskere og udviklere. Dette argument synes at se bort fra en absorptionskapacitet, som den senere analyse betoner som vigtig. Der savnes en nærmere diskussion af det anvendte mål for videnkapital og også dets relation til mål for human kapital (arbejdsstyrkens kvalifikationer).

Det konkluderes relativt håndfast, at Danmark har et fleksibelt faktormarked. Dette begrundes med, at reallokering har bidraget mere til TFP vækst for Danmark end for en række andre lande. Denne observation giver imidlertid ikke mulighed for at dra-

ge en sådan konklusion. Det afgørende er ikke det absolutte niveau for reallokeringsbidraget, men hvor stort det er i forhold til det potentielle bidrag. Analysen senere i kapitlet af spredningen i produktiviteten inden for brancher giver da også et helt andet billede, da en meget stor spredning inden for brancherne påvises. Konklusionen her er således, at faktormarkedet tilsyneladende ikke er særligt fleksibelt i Danmark (p 276). Manglende reallokering inden for en branche må logisk implicere manglende reallokering mellem brancher, da det påviser mulighed for at frigøre ressourcer til andre anvendelser! Konklusionen om et fleksibelt faktormarked i Danmark er således ikke umiddelbart klar.

Særlig sagkyndig Nina Smith

Danmark har i de sidste år ført en relativt ekspansiv økonomisk politik sammenlignet med de øvrige EU-lande. Det har været fornuftigt i lyset af det store fald i BNP, som Danmark har oplevet. Den ekspansive finanspolitik har været mulig, fordi udgangspunktet var relativt godt med en forholdsvis begrænset offentlig gæld. Det er selvfølgelig klart, at det ikke i længden er muligt at fortsætte den ekspansive økonomisk politik, som allerede nu betyder, at den offentlige gæld er i hastig vækst. Det kan diskuteres, om det er hensigtsmæssigt, at mange EU lande nu indleder en kraftig opstramning af finanspolitikken, fordi det risikerer at slå et opsving unødigt tilbage.

Men det er vanskeligt for Danmark at opretholde en fortsat meget lempelig finanspolitik, selvom output gabet egentlig tilsiger en fortsat lempelig økonomisk politik. Spørgsmålet er imidlertid, hvad der på kort sigt er den økonomisk set mest optimale strategi for dansk økonomi? Med optimal strategi menes den strategi, som på langt sigt vil sikre, at Danmark opnår den størst mulige vækst og velstand. Kapitlet om produktivitetsudviklingen i Danmark viser ganske klart, at Danmark sakker bagud med hensyn til det fremtidige vækstpotentiale, fordi produktivitetsvæksten udvikler sig skidt sammenlignet med andre europæiske lande og USA. Hvis Danmark i fremtiden skal være blandt de mest velstående lande i verden, er der behov for store investeringer i uddannelse, viden og infrastruktur, der vil sikre fremtidens produktionsapparat og produktivitet.

Det er således vigtigt ikke kun at fokusere på kortsigtede hensyn i den økonomiske politik eller langsigtet finanspolitisk stabilitet. Den i økonomisk henseende optimale økonomiske politik må være at maksimere de fremtidige danske vækst og velstandsmuligheder samtidig med at de nødvendige bibetingelser overholdes, dvs langsigtet finanspolitisk holdbarhed og at tilliden til dansk økonomi ikke sættes over styr fordi den langsigte holdbarhed opnås på en for finansmarkederne utroværdig måde.

I det lys kan der synes at være et lidt asymmetrisk og unuanceret fokus på at nedbringe det offentlige forbrug i vismandsrapporten. Det offentlige forbrug består både af offentlige udgifter til velfærdsforbrug samt de langsigtede investeringer i uddannelse, forskning og infrastruktur, og der er en betydelig forskel i forhold til langsigtet økonomisk holdbarhed, om udgifterne bruges til velfærd eller investeringer. Det meget store pres, der er på det offentlige forbrug, og kommunernes vanskeligheder med at overholde deres budgetter, som er velbeskrevet i rapporten, kan meget vel ende med at presse de nødvendige langsigtede investeringer, som også er en del af det offentlige forbrug.

Parallelt med at fokusere på målvariablen 'offentligt forbrug i forhold til BNP' som styringsinstrument, kunne man ønske sig en tilsvarende mål-variabel for 'offentlige overførsler i forhold til BNP', der havde samme styringsmæssige logik og status. I forhold til langsigtet finanspolitisk holdbarhed, er der mindst lige så store perspektiver i at kunne styre de offentlige udgifter via indkomstoverførslerne, fordi en stor del af indkomstoverførslerne samtidig har betydning for arbejdsstyrkens størrelse.

I rapporten argumenteres der klart og godt for, at det mest effektive instrument på dette felt er at reducere eller udfase efterlønnen hurtigst muligt. Højere arbejdstid for de erhvervsaktive og en naturlig afkobling med satsreguleringen af overførslerne er ligeledes et effektivt instrument, som tilsammen med en hurtig udfasning af efterlønnen ville give dansk økonomi en langsigtet holdbarhed og troværdighed, der gjorde råderummet og mulighederne for at føre en mere offensiv økonomisk politik langt større. Samtidig skal der naturligvis skabes mere hensigtsmæssige måder at regulere det offentlige forbrug, som er både realistiske og langsigtede holdbare. Alternativet, dvs at føre en økonomisk politik hvor det offentlige forbrug og de langsigtede investeringer presses ned, så der ad den vej skabes langsigtet troværdighed vil medføre, jfr. side 105 i rapporten, at 'den underliggende vækst i dansk økonomi er beskeden indtil velfærdsforliget begynder at virke', dvs det vil stort set betyde 10 års tabt udvikling for dansk økonomi.

I afsnittet om dansk produktivitetsudvikling gives en meget grundig gennemgang og et temmelig deprimerende billede af udviklingen i den danske produktivitet. Der er lavet flere undersøgelser i de seneste år af dansk produktivitetsudvikling. I dette afsnit forsøges at grave et spadestik dybere ved bl.a. mere eksplicit at se på betydningen af uddannelse og betydningen af pris- og kvalitetsændringer som følge af, at det lykkes at placere sig i 'upmarket-segmentet'. På dette vigtige felt kan der formentlig graves dybere, og det vil være vigtigt for at forklare, hvorfor Danmark trods alt velstandsmæssigt ikke er sattet længere bagud, trods den ringe produktivitetsudvikling. Det kunne desuden være interessant, hvis analyserne havde udsondret de lange videregående uddannelsers effekt på virksomhedernes produktivitet og ikke blot alle videregående uddannelser. Den nyeste internationale forskning på dette felt

antyder, at det især er universitetsuddannelser, som er vækst og innovationskabende i lande som befinder sig på højeste internationale BNP-niveau.

Ikke desto mindre giver rapportens analyse et klart billede af, at et meget væsentligt bidrag til virksomhedernes vækst og produktivitsudvikling er at ansætte højtuddannede, som udover deres egen løn bidrager til TFP med ganske betydelige beløb i hovedparten af virksomhederne. Også denne rapport viser, ligesom tidligere analyser på dette felt, at både samfundsvidenskabelige og teknisk-naturvidenskabeligt uddannede personer i den private sektor, specielt i større virksomheder, har en høj effekt på virksomhedernes produktivitet. Sammenholdt med analysen af tre branchers produktivitsfordeling på virksomhedsniveau, må en af konklusionerne fra dette kapitel være, at det er vigtigt, at de offentlige forskningsinvesteringer i høj grad er koblet til uddannelsen af kandidater. Dette understøtter den mest effektive vidensspredning til samfundet og den generelle absorbtionsevne for den viden der produceres globalt, dvs. understøtter de generelle rammevilkår for erhvervslivet, hvorimod det er svært at finde begrundelser i kapitlet for selektive støtteordninger eller strategiske satsninger til udvalgte områder ud fra produktivits- eller vækstmæssige argumenter.

